

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

**KADIN BAKIŞINDAN NAMUSA ATFEDİLEN ANLAM VE
SOSYAL KONTROL İNŞASI**

Gizem YAZLI

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

KADIN BAKIŞINDAN NAMUSA ATFEDİLEN ANLAM VE SOSYAL KONTROL İNŞASI

Gizem YAZLI

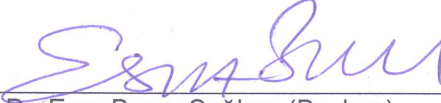
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Gizem Yazlı tarafından hazırlanan "Kadın Bakışından Namusa Atfedilen Anlam ve Sosyal Kontrol İnşası" başlıklı bu çalışma, 10.09.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Esra Burcu Sağlam (Başkan)

Doç. Dr. Aslıhan Öğün Boyacıoğlu (Danışman)

Doç. Dr. Rahşan Balamir Bektaş (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Musa Yaşar Sağlam
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır. Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezimin aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 1 ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

20/09/2019

Gizem Yazlı

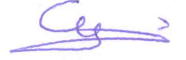
¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Doç. Dr. Aslıhan ÖĞÜN BOYACIOĞLU** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Gizem YAZLI

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu çalışmanın yürütölmesi sırasında desteğini esirgemeyen ve çalışmada büyük emek harcayan danışmanım Doç. Dr. Aslıhan Öğün Boyacıoğlu'na, görüşleri ve eleőtirileri ile bana yol gösteren Prof. Dr. Esra Burcu Sağlam'a ve Doç. Dr. Rahşan Balamir Bektaş'a teşekkür ederim. Ayrıca alıőma sırasında her daim bana maddi ve manevi destek gösteren baőtta babam İhsan Yazlı ve annem Behice Yazlı olmak üzere, İ. Ömercan Yazlı, E. Emel Yazlı Savcı, Arzu Yazlı Ata, Hakan Savcı ve Bedirhan Ata'ya teşekkür ederim. Ayrıca çalışmada gösterdikleri manevi destek için Dr. Volkan Hasan Kaya, őehmuz Yazlı, Sezgi Alçiçek Yaylım ve Gözde Yeőil'e, sağladığı imkânlardan dolayı Ertuğ Ceyhan'a, görüşmelerde benimle değerli deneyimlerini paylaşan kadınlara ve çalışmam sırasında yardımını esirgemeyen herkese teşekkür ederim.

ÖZET

YAZLI, Gizem. *Kadın Bakışından Namusa Atfedilen Anlam Ve Sosyal Kontrol İnşası*, Yüksek Lisans tezi, Ankara, 2019.

Namus, ataerkilliğin devamlılığının sağlanmasında kullanılmaktadır. Namus kavramı vasıtasıyla, ataerkil toplumlarda kadınlar erkekler tarafından kontrol edilmektedir ve namus, erkeklerin kadınlar üzerindeki tahakkümünün bir meşrulaştırma aracı olarak kullanılmaktadır. Namus, en uç noktası kadınların öldürülmesi olmak üzere fiziksel şiddet, psikolojik şiddet ve ekonomik şiddete yol açabilmektedir.

Anahtar Sözcükler

Namus, kadın, sosyal kontrol, beden, şiddet

ABSTRACT

YAZLI, Gizem. *Meaning Of Honor From The Perspective Of Women And Construction Of Social Control*, Master Thesis, Ankara, 2019.

Honour is used in maintaining of patriarchal system. By means of the concept honour, women are controlled by men in patriarchal societies and honour is used as a legitimization means regarding domination over women. Honour may lead to physical violence, psychological violence and economical violence of which extreme point is femicide.

Keywords

Honour, woman, social control, body, violence

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ.....	3
1.1 ARAŞTIRMANIN KONUSU	3
1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI VE SORULARI	3
1.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	4
1.3.1 Araştırmanın Katılımcıları.....	5
1.3.2 Veri Toplama ve Analiz Süreci.....	9
2.BÖLÜM: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	11
2.1. NAMUS.....	11
2.1.1. Namus ve Utanç Bağlamında Sosyal Kontrol.....	16
2.1.2. Namus Kodları ile Benliğin Toplumsal Cinsiyetli İnşası.....	21
2.1.2.1 Kadınlar Açısından Namus.....	22
2.1.2.2 Ataerkil Toplumlarda Namus.....	26
2.1.3. Ataerkil Pazarlık.....	33
2.2 ŞİDDET BAĞLAMINDA NAMUS VE NAMUS CİNAYETLERİ.....	39
3. BÖLÜM: SAHA ARAŞTIRMASININ BULGULARI.....	48
3.1 NAMUS: KADINLARIN TANIMI	48

3.2 KADIN STRATEJİLERİ: SUSAN KADINLAR.....	52
3.3 KADIN STRATEJİLERİ: BENİMSEYİŞ	56
3.4 ERKEKLERCE KONTROL EDİLEN KADIN BEDENİ:	
KENDİNE SAHİP ÇIKI.....	57
3.5 NAMUS: ATAERKİL İKİYÜZLÜLÜK.....	61
SONUÇ	70
KAYNAKÇA.....	73
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU.....	80
EK 2. ETİK KURUL / KOMİSYON İZİNİ YA DA MUAFİYET FORMU.....	81
ÖZGEÇMİŞ	82

GİRİŞ

Namus, günümüzde birçok toplumda, sosyal yaşamı şekillendiren ve yönlendiren bir olgu olarak varlığını sürdürmektedir. Tezimin konusunu özellikle kadın bakış açısıyla namus ve sosyal kontrol olarak belirlememin en önemli nedeni, namus olgusuna ilişkin mağduriyet yaratan pratiklerin öznesi konumunda bulunan kadınların, bu konudaki düşünce ve duygularını bizzat kendilerinden öğrenmek ve analiz etmektir.

Türkiye’de birçok kadın gibi ben de gündelik hayatta namus ile ilgili birçok söyleme maruz kaldım. Üniversite yaşantıma kadar, ailemin ve dolayısıyla benim yaşadığım yer olan Adıyaman’ın bunda etkisi büyüktür. Orada gördüğüm aşiret yapılanmasında kadına ve kadının namusuna yönelik anlayış ile Ankara’nın bazı kesimlerinde gördüğüm anlayışın pek farklı olmaması, beni öncelikle o ana kadar fark etmeden yaptığım ‘bölgesel ayrımcılıktan’ vazgeçirmiştir. Aslında süreç içerisinde konunun, insanların etnik ya da dini özellikleri ile ilgili olmayıp, bizzat ataerkil sistem ve eril yapı ile ilgili olduğunun farkına vardım. Bunun için, ataerkil sistem içerisinde yaşayan kadınların namusa dair tutumlarını ve tavırlarını öğrenmek istedim.

Bu bağlamda çalışmanın konusu, kadınların gözünden namusun nasıl değerlendirildiği, bu olguyla ilgili pratiklerin nasıl yaşandığı ve bir sosyal kontrol aracı olarak kadınların yaşamlarını nasıl etkilediği/kısıtladığıdır. Konuyu çalışırken kuşkusuz birincil önem taşıyan nokta tamamen eril düzende oluşturulan namus söylemlerinin kadınların yaşamına ne denli nüfuz ettiğini anlama ve bu doğrultuda yaşam pratiklerinin biçimlenmesinde ne denli etkili olduğunu anlamaktır. Önemli bir sosyal kontrol aracı olarak davranışlarını, karar verme mekanizmalarını, yaşama ilişkin seçeneklerini hatta düşüncelerini ve hayallerini kısıtlayan namus olgusuna kadınlar nasıl bakmaktadır? Bu bağlamda farkındalık geliştirmişler midir ya da bir adım öteye gidip direnme stratejileri oluşturabilmiş midirler? Çalışmanın temel çerçevesi bu sorular çerçevesinde oluşturulmuştur.

Öte yandan toplumda eril yapı ve ataerkil sistem içerisinde biçimlenen namus olgusuna kadınların nasıl baktığını öğrenerek, ataerkil sisteme yönelik bir kadın bakış açısı elde etmek de bu çalışmanın temel amaçları arasındadır. Son olarak erkeklerin, kadınları 'koruma' bahanesi altında 'namus bekçiliği' yapmalarının sosyal kontrol bağlamında kadınlar tarafından nasıl anlamlandırıldığı da çalışmanın konusu kapsamında ortaya çıkartılması planlanan önemli bir noktadır.

Tüm bunlardan hareketle bu çalışmanın elde etmeyi amaçladığı sonuç, kadınların eril yapı ve ataerkil sistem tarafından empoze edilen olgulardan yalnızca biri olan namus üzerine düşündüklerinin ne ölçüde mevcut namus anlayışı ile örtüştüğünü/ayrıştığını ortaya çıkarmaktır.

1. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE YÖNTEMİ

1.1 ARAŞTIRMANIN KONUSU

Namus, birçok farklı kültürde özellikle kadınlar üzerinde davranışları düzenleyici ve denetleyici nitelik taşımaktadır. Erkekler, namus kavramı üzerinden özellikle cinsellik başta olmak üzere birçok alanda kadınların üzerinde sosyal kontrol uygulamaktadır. Çalışma, bu bağlamda, namus olgusu aracılığıyla toplumda çoğunlukla kadınlara uygulanan sosyal kontrol temel alınarak kadınların namus, şiddet, sosyal kontrol konularındaki görüşlerini araştırmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, namus kavramının öznesi olan Ankara'da yaşayan kadınlar üzerinden, ataerkil yapının inşa ettiği toplumda şekillendirilmiş namus kavramının ve kadına yönelik sosyal kontrol mekanizmalarının nasıl anlamlandırıldığı ortaya konulmak istenmiştir.

1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI VE SORULARI

Çalışmanın amacı, kadının bedeninin ve davranışlarının denetimi bağlamında toplumsal örüntüde namusun yerini ortaya çıkarmak ve kadının bu kavrama bakışının, kadının gözünden toplumda genel kabul görmüş namus anlayışıyla ile ne ölçüde uyduğunu veya farklılaştığını belirlemektir. Çalışmanın temel hedefi, kadının bakış açısıyla toplumdaki namus olgusunu kadını kontrol altına alan sosyal ve kültürel mekanizmalar üzerinden irdelemektir. Böylelikle toplumda genel kabul görmüş ve eril sistem ile desteklenen namus kavramının, namusun öznesi olan kadınların görüşleri ile ne derece uyduğunu veya çeliştiği ve kadınlar tarafından bu kavramın nasıl üretildiği araştırılacaktır.

Bu amaç çerçevesinde çalışmamızın soruları, aşağıda verilen biçimde oluşturulmuştur:

1. Kadınlara göre namus ne anlama gelmektedir ve hayatlarında ne derece önem arz etmektedir?
2. Kadınlara göre namus kavramında toplumda atfedilen anlam ile kendi görüşleri arasında bir uyum var mı?
3. Kadınlar açısından namus ve sosyal kontrol kavramları nasıl ve hangi bağlamlarda ilişkilendirilebilir?

1.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmamız feminist metodolojik yaklaşımı benimsemektedir. En genel anlamda feminist metodoloji yaklaşımının temel ilkesi araştırılan konu bağlamında kadın deneyimlerini açığa çıkartmak, öncelikle kadınların ama genelde tüm marjinalleştirilen grupların sesini duyurmaktır. Bir araştırmaya “feminist” nitelik kazandıran temelinde kadın meselesinin olmasıdır. Toplumsal cinsiyet ile ırk, etnisite, sınıf, milliyet ve benzeri alanlarda kadının ezilme biçimlerini araştırmak ile toplumsal cinsiyet temelinde sosyal adaleti geliştirmek, kadınların yaşamlarını değiştirmek ve iyileştirmek temel hedeftir. Araştırmacıyı, araştırdığına yakınlaştıran yöntem ve süreçler kullanmak; bu bağlamda değerli olmak, feminist bakışa taraf/bağlı olmak, araştırma problemi ve süreçleri bağlamında politik duruş sahibi olmak, feminist araştırmanın kullandığı yaklaşımın temel noktalarıdır.

Çalışmamızda nitel yaklaşım paralelinde yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Feminist bakışla mülakat, kadınlar hakkında açığa çıkarılmamış, üzeri örtülmüş ya da geçiştirilmiş çok boyutlu gerçekliklerin, deneyimlerin ve yaşantıların açığa çıkarılmasını hedefler. Bu anlamda mülakatın bir keşif ya da açığa çıkarma süreci olduğu söylenebilir. Bu süreçte araştırmacı-araştırılan ilişkisi önemlidir. Feminist araştırmacı katılımcı kadınlarla ilişkisinin farkına varmaya gayret gösterir; diğer bir deyişle gerek kişisel gerekse araştırmacı olarak duruşunu (standpoint) anlamaya çalışır. Bu bakımdan mülakat süreci dinamik bir nitelik taşır. Araştırılan kadar araştıran da kendini keşfeder. Bu noktada önemli bir konu araştırmacının, soru sorma, neyi soracağını ya da sormayacağını seçme, hangi sırayla ve hangi aşamada soracağını belirleme konularında bir güç sahibi olmasıdır. Diğer bir deyişle araştırmayı yöneten olarak, belli bir güç ve otorite sahibidir. Bu bakımdan, hem durduğu noktayı kavrayarak hem de düşünömselliği ön plana çıkartarak ilerlemek bağlamında, katılımcıyla soru sormak-yanıt almaktan ziyade, söyleşi/sohbet içerisinde olmak tercih edilir. Çünkü önemli olan göröşülen kadına öncelikle kendi hikayesini kendi kelimeleriyle anlatma fırsatının verilmesi ikinci aşamada da araştırmacının kendi biyografisi ve uzmanlığı çerçevesinde okuduklarından anlam üretmesidir.

1.3.1 Araştırmanın Katılımcıları:

Tezin amacı ve temel aldığı problem çerçevesinde gerçekleştirilecek nitel saha araştırması, 18 yaş ve üzeri kadınları kapsamaktadır. Ancak, kadın ve bedeni üzerindeki sosyal kontrolü, göröşülen kadının yaşı, medeni hali, sosyo-ekonomik statüsü, gelir getiren bir işte çalışması gibi farklı kesişimsellik alanlarında ortaya çıkarabilmek araştırmanın kapsamı bakımından kritik önem taşımaktadır. Dolayısıyla katılımcıların belirtilen bu ölçütler çerçevesinde çeşitlilik göstermesi gerekmektedir. Bir diğer deyişle, katılımcı grubun araştırma amacı çerçevesinde nitelikli veri toplayabileceğimiz ve bütöncöl bir resim elde edilebilecek bir grup olarak yapılandırılması önemlidir.

Bu doğrultuda katılımcı grubun oluşturulmasında nitel yaklaşım temelinde olasılık dışı/amaçlı örnekleme başvurulmuştur. Bu tür bir katılımcı seçiminde araştırmacı, kimin gruba dahil olacağı konusunda kişisel yargılarını kullanır. Çalışmamız açısından önemli olan bir diğer nokta da verilere hızlı ve kolay yoldan ulaşılabilmesidir. Bu nedenle amaçlı örnekleme kapsamında “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” (convenience sampling), kartopu örnekleme (snowball sampling) ile “maksimum çeşitlilik örnekleme” (maximum variations sampling) teknikleri bir arada kullanılmıştır.

Bu paralelde çalışmanın sahası Ankara ilinde, Keçiören, Mamak ve Çankaya ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın katılımcıları, farklı yaş ve farklı sosyo-ekonomik statüdeki (eğitim, hane halkı geliri, meslek, medeni hal, çocuk sayısı vb.) 16 yetişkin kadından oluşmaktadır. Katılımcılarımız, ses kaydının da alınmasına onay vererek araştırmaya katılmıştır. Bu bağlamda araştırmacının verilerinin anlaşılması adına görüşülen kadınlar ile ilgili genel bilgi aşağıda verilmiştir:

Kadın 1: 23 yaşında, lisans mezunu, öğrenci ve bekar. Annesi, babası ve abisiyle birlikte Keçiören’de yaşıyor. Genellikle annesine yakın olduğunu belirtmesinin yanı sıra aile ilişkilerinin samimi ve sıcak olduğunu belirtmiştir.

Kadın 2: 26 yaşında, bekar, anne, baba, kız kardeşiyle birlikte Keçiören’de yaşıyor. Maddi sıkıntılardan dolayı üniversiteye gidemediği için şu anda bir AVM’de çalışıyor. Samimi bir ailesinin olduğundan bahsetmiştir.

Kadın 3: 27 yaşında, evli, eşi ile birlikte Çankaya'da yaşıyor. Çevirmen olarak bir şirkette çalışıyor. Şu anda yüksek lisans yapıyor. Kocasını ve kedileri ile mutlu bir yaşam sürdürdüğünü belirtmiştir.

Kadın 4: 30 yaşında, bekar, ev arkadaşı ile Çankaya'da yaşıyor. Şu anda yüksek lisans yapıyor. Çocukluğunu İstanbul'da geçirdiğinden sonrasında Hacettepe'de okumak için Ankara'ya gelmiştir. Ev arkadaşıyla birbirine destek olduğunu, yaşamı paylaşan iki kadın olarak tanımlamıştır arkadaşlık ilişkilerini.

Kadın 5: 24 yaşında, bekar, lisans mezunu. Şu anda çalışmıyor. Annesi ve ablası ile Keçiören'de birlikte yaşıyor. Arada ablasıyla genel konular üzerinden çatışma yaşamasına rağmen genel olarak mutlu bir şekilde yaşadığını belirtmiştir.

Kadın 6: 47 yaşında, evli, lise mezunu. Şu anda çalışmıyor. Bir kızı, bir oğlu, eşi ile birlikte Keçiören'de yaşıyor.

Kadın 7: 45 yaşında, evli, Keçiören'de üç çocuğu ve eşi ile birlikte yaşıyor. Kendisi işçi. Eşinin işi dolayısıyla sürekli evde bulunmadığını, ailenin geçimini genelde kendisinin sağladığını belirtmiştir.

Kadın 8: 39 yaşında, bekar, yüksek lisans mezunu. Mamak'ta yaşıyor. Öğretmenlik yapıyor. Annesi ve anneannesi ile birlikte yaşıyor.

Kadın 9: 41 yaşında, bekar, lisans mezunu. Yalnız başına Mamak'ta yaşıyor. Öğretmenlik yapıyor. Aile ilişkilerinin çok iyi olduğunu, ancak annesiyle arasının özellikle iyi olduğunu belirtmiştir.

Kadın 10: 25 yaşında, lisans mezunu. Çankaya'da anne ve babasıyla birlikte yaşıyor. Şu anda mesleği yok. Ankara'da yetişmiş ancak bir dönem Diyarbakır'da bulunduğu için iki kültürde de yaşamış olduğunu belirtmiştir.

Kadın 11: 43 yaşında, lisans mezunu. Öğretmenlik yapıyor. Mamak'ta yaşıyor. Evli, eşi ve iki çocuğu ile birlikte yaşıyor. Üniversiteyi Ankara'da okuduktan sonra bir süre Yozgat'ta yaşamış ancak uzun süredir Ankara'da yaşadığını belirtmiştir.

Kadın 12: 36 yaşında, lisans mezunu, İngilizce öğretmeni. Evli ve eşi ve çocukları ile birlikte Mamak'ta yaşıyor. Babasız büyümüş. Şu anda hayatını sadece çocuklarına adadığından bahsetmiştir.

Kadın 13: 56 yaşında, bekar, annesi, erkek kardeşi ve kız kardeşi ile birlikte Çankaya'da yaşıyor. Arada eski eşi ve oğlu da ziyarete kalmaya geliyor. Kendisini feminist olarak tanımlamıştır. Daha özgür bir aile yapısına sahip olduklarını belirtmiştir.

Kadın 14: 25 yaşında, bekar, annesi, babası ve kardeşleri ile birlikte Keçiören'de yaşıyor. Şu anda AVM'de satış danışmanı olarak çalışıyor.

Kadın 15: 30 yaşında, lisans mezunu, bekar, katip. Keçiören'de kız kardeşi, erkek kardeşi ve annesi ile birlikte yaşıyor. Babası evi terk etmiş ve uzun zamandır babayla görüşmüyor. Annesi sayesinde ailenin yürüdüğünü belirtmiştir. Kız kardeşiyle sorunlar yaşadığını ancak annesine maddi ve manevi her konuda destekçi olduğu belirtmiştir.

Kadın 16: 62 yaşında, okumamış, çalışmıyor. Eşi ile birlikte Keçiören'de yaşıyor. Üç çocuğu da evli. Küçük yaşta evlenmiş.

1.3.2. Veri Toplama Ve Analiz Süreci

Katılımcılarımızla gerçekleştirdiğimiz mülakat, araştırma problemimiz doğrultusunda hazırlanan 21 adet yarı yapılandırılmış sorudan oluşturulmuştur. Sorular, kadın bedeninin kontrolü, kadının erkekler tarafından sosyal kontrolü, şiddet kavramlarına dayanmaktadır. Görüşmeler esnasında ses kaydı için katılımcıdan izin istenmiş, onayı olmazsa görüşmeler not altına alınmıştır. Saha araştırması toplamda iki ay sürmüştür. Gerek kadınlara ulaşma zorluğundan gerekse de kadınların bu konu üzerine konuşmaya pek istekli olmayışlarından dolayı araştırmanın saha kısmı iki ay sürmüştür.

Kadınlara araştırma kapsamı ve konusu kısaca açıklandıktan sonra onayları istenmiştir. Sahada, namus söz konusu olduğunda birçok kadının aslında çekimser davrandığı ve araştırmaya katılmak istemediği gözlemlenmiştir.

Kadınlara öncelikle evlerinde ulaşılmaya çalışılmış ancak onay alınamamıştır. Bunun üzerine görüşmecilerimize park ve sokak gibi açık alanlarda ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın konusunun namus olmasının, birçok kadında

tedirginlik uyandırdığı görülmüştür. Görüşme yapılmak istenen birçok kadından 'benden bu konuda bir şey çıkmaz" ifadesi sıklıkla duyulmuştur. Ancak buna karşın, "bu konuda söyleyeceklerim var", "iyi ki yapıyorsunuz bunu", "bizim sesimizi de duyurun" diyen kadınların olması, araştırmanın amacını daha da değerli hale getirmiştir.

Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler öncelikle transkribe edilmiş, sonrasında elde edilen kodlar aracılığıyla tematik analiz gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucu elde edilen bulgular bizi "namus: kadınların tanımı", "kadın stratejileri: susan kadınlar", "kadın stratejileri: benimseyiş", "erkeklerce kontrol edilen kadın bedeni: kendine sahip çık!" ve "namus: ataerkil ikiyüzlülük" olmak üzere beş ana temaya ulaştırmıştır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. NAMUS

Namus, günümüzde Orta Doğu, Latin Amerika, Asya, Akdeniz ve Levanten Araplar gibi farklı kültürel coğrafyalarda yer alan birçok toplumda cinsiyetler arası ilişkilerin düzenlenmesinde ve kontrolünde önemli bir şekilde yer almaktadır. Namus, gerek toplum tarafından anlamlandırılması gerekse de uygulama biçimleri bakımından zamandan zamana ve toplumdan topluma değişiklik gösterebilmektedir. Namus sistemlerinin bir sonucu olarak kadınların karşılaştığı baskı, bölgelerine, bölgesel kültürlerine ve ailenin sosyo-ekonomik durumuna bağlı olarak farklı biçimler almaktadır (Gill, Strange & Roberts, 2014). Yalnızca farklı toplumlar arasında değil, namus anlayışı bir toplum içerisindeki farklı kültürler veya bölgeler arasında bile, ve hatta kişiye göre değişkenlik gösterebilmektedir. Namus normlarına bağlılık, duygusal tepkileri etkileyebilmektedir. Örneğin normlara güçlü bir bağlılığa sahip bireyler, daha zayıf bir bağlılığa sahip bireylere kıyasla namus ile ilgili durumlara daha fazla öfke ile tepki göstermektedir (Osch, Breugelmans, Zeelenberg & Bölük, 2013).

Namus kelimesinin günümüzdeki anlamlandırması ve aslında kelimenin kökeni arasında bir ilişki kurmak mümkündür. Namus sözcüğü Hellence'deki eril bir sözcük olan "nomos" sözcüğünden gelmektedir. Anlamları arasında sahiplenmek de bulunan "nomos" sözcüğünün kökü, ayrıca yiyecekleri paylaşmak anlamındaki "nema"dır. "Nema" bir erkeğin sahip olduğu ve üzerinde hayvanlarını otlattığı alandır (Pervizat, 2006). Bu bağlamda günümüzdeki namus anlayışı ile ilişkilendirme, erkeklerin kadınlar üzerinde kurduğu mülkiyet üzerinden yapılabilmektedir.

Kelimenin sahiplenme bağlamındaki anlamı ayrıca Carl Schmidt tarafından “bir toprak parçasının sahiplenilmesi” bağlamında ifade edilmektedir. Ayrıca kelimenin anlamının Tillion’ın kimliklerin ve toplulukların yapısının toprak ve toprağa el koymayla şekillenmektedir (Kalav, 2012). Bu bağlamlarda ele alındığında erkeğin kadın üzerinde kurduğu mülkiyet anlayışı veya hakkı, ‘namus’ kelimesinin kökeni incelediğinde bağlantılı görülmektedir.

Burada kelimenin anlamındaki erkeklerin sahiplik anlayışı, günümüzde erkeklerin kadınlar üzerinde kurduğu sahiplik ve bunun beraberinde getirdiği kontrol kodları ile bağlantılı olmaktadır.

Sosyal kontrol, bir toplum tarafından, eleştiri, onaylamama, suç ve utanç gibi resmî hukukta olmayan yaptırımlar aracılığıyla, normlar, gelenekler ve töre üzerinden uygulanır. Uç örneklerde, sosyal ayrımcılık ve dışlama gibi yaptırımlar bile uygulanır (Kocaer, 2007). Bu bağlamda düşünüldüğünde namus da sosyal kontrol araçlarından biri olmaktadır.

Namusun toplumdaki uygulama biçimlerine, özellikle de namus cinayetlerine bakıldığında erkeğin kendisini “namussuz” olarak görmesi durumunda bir kadının hayatını elinden alma hakkını görece kadar kadın üzerinde sahiplik kurmaktadır. Aslına bakılırsa başlı başına terimin kullanılması bile kadın bedenine ve davranışlarına yönelik kontrol mekanizmalarını meşrulaştırmaktadır.

Namus hem bütün kadın-erkek ilişkilerini hem de kadınlar ve erkeklerin kendi içlerindeki ilişkilerini düzenleyen bir ataerkil kontrol mekanizması işlevini görür. Namus cinayetleri örneği de kadın bedeni üzerindeki tahakkümün en uç örneğini oluşturur (Göksel, 2012).

“Nomos” kelimesinden gelen namus, toplumda kadınların erkekler tarafından çeşitli konularda kısıtlanması vasıtasıyla “sahiplenmelerinin” gerekçelendirilmesi bakımından bir araç sunmaktadır.

Günümüzde Türk Dil Kurumu'nun "namus" kelimesine yönelik sunduğu iki farklı anlamın, bu gerekçelendirmeyi gözler önüne sürdüğü görülmektedir. Bunlardan birincisi "bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık" ve diğeri ise "iffet" olmaktadır (TDK, 2019). İlk tanımında, eril sistem içerisinde şekillenmiş ahlak değerleri ve toplumsal değerler, erkeklerin kadınlar üzerindeki "sahipliklerini" yansıtmaktadır ve meşrulaştırmaktadır. Bu sahiplik, yalnızca cinsel düzenlemeler ile sınırlı değildir. Cinsel düzenlemelerin gerçekleştirilmesi dışında kadının en temel hayat alışkanlıklarının düzenlenmesi de bulunmaktadır. Toplumdan topluma değişmekle birlikte bir kadının, gülme şekli, erkekler ile kurduğu arkadaşlık biçimleri, hatta sigara içmesi gibi en basit gündelik eylemler bile kadının ve dolayısıyla bu anlayış çerçevesinden kadının 'ait olduğu erkeğin' namusunu belirlemede rol oynamaktadır.

Toplumdan topluma değişmekle birlikte bir kadının gülme şekli, erkekler ile kurduğu arkadaşlık biçimleri, hatta sigara içmesi gibi en basit gündelik eylemler bile kadının ve dolayısıyla 'erkeğin' namusunu belirlemede rol oynamaktadır. Toplumda namusun belirlenmesine ilişkin örnekler verirken geç saate dışarıda kalmak, sigara içmek gibi örnekleri verilebilmektedir. (Welchman & Sara, 2014). Türkiye bağlamında ele alındığında, örneğin kadın cinayeti sonrası toplumdaki bazı kesimler tarafından belirtilen "o saatte ne işi vardı?" "alkollü müydü?" "bakire miydi?" gibi sorular aslında meselenin insan öldürmek dışına nasıl çekildiği görülmektedir. Kadın özne konumunda olduğunda, cinayetin kabul edilmesi için kadının toplum tarafından belirtilen kurallar çerçevesinde yaşıyor olması ve en önemlisi evli değilse bakire olması beklenmektedir. Burada yalnızca kadının cinsel 'saflığı' veya 'temizliği' söz konusu olmamakla birlikte önemli olan kadının erkeğin kontrolüne meydan okuyan davranışları da kapsamıdır.

Namusun ikinci öne sürülen anlamı "iffet" ise genelde kadınla bağdaştırılmaktadır. Toplum tarafından kadın doğası gereği iffetli olarak algılanmaktadır ve dolayısıyla onun bu durumu ihlal eden herhangi bir

davranışı, doğrudan doğruya 'kadınlığın' ya da dişiliğin kendisine saldırı anlamına gelir (Morris, 1993). Ancak erkek doğası gereği "iffetli" olarak algılanmamaktadır. Böylelikle toplumdaki namus kodlarının inşasında çifte standart uygulanmaktadır. Burada namus kodu, toplum tarafından namusa ilişkin olarak çoğunlukla kadınlarla ilişkilendirilerek ortaya konmuş kurallara ve normlara atıfta bulunmaktadır.

Bu çifte standartta kadınlara erkeğin ve ailenin namusunu sürdürmek görevi verilirken erkeğe bu görevin kontrolü ve sürdürülmesinin sağlanması görevi verilmektedir. Namusun bu çifte standart ilişkisi, kadınların aleyhine olarak ataerkilliğin önemli bir faktörü olmaktadır. Namusun, toplumu çifte standart şeklinde inşası, bu toplumlarda kadınlara ve erkeklere atfedilen rollerin farklılaşmasına neden olmaktadır. Namus temelli toplumlarda "namuslu" olması gereken kişi kadınlar olurken, namusun "koruyuculuğu" görevi erkeklere verilmektedir. Yani, bu duruma örnek vermek gerekirse kadın 'namusunu' korumak için mesele gece geç saatlerde dışarıya çıkamazken, erkek için bu tür bir kısıtlama olmamakla birlikte, onların toplumdaki tanımlamaları için kendi ailelerindeki kadınların davranışları önemli olmaktadır. Bu bağlamda ele alındığında namus, ataerkilliğin sürdürülmesinde birçok toplumda kilit rol oynamaktadır.

Ataerkil toplumlarda, ataerkilliğin sürdürülmesi adına denetleyici düzenleyici mekanizmalar kullanılmaktadır. Namus bu mekanizmalardan biridir ve erkeklerin kadınlar üzerindeki mülkiyetini ve kontrolünü meşrulaştırarak ataerkilliğin devamlılığında önemli rol oynamaktadır. Ancak erkeklerin ve kadınların bu bahsedilen namus kodlarına ve namusun korunması için gösterdikleri çaba, birçok etkene bağlı olarak bireyden bireye değişmektedir. Bu etkenlerden ilki, toplumsallaşma sırasında özellikle aileler olmak üzere belirli diğer kişiler tarafında belirlenmiş spesifik normlar ve değerler, bireyin diğer kültürel normlara maruziyeti, bir alt kültüre veya gruba üyeliği ve bireyin kültürel normları kabul etmesine yönelik motivasyonu olduğu belirtilmektedir (Belfrage, Strand & Ekman 2012). Dolayısıyla bir toplumda bile namus algısı bölgeden

bölgeye, kişiden kişiye değiştiğinden dolayı namusa yönelik tek ve evrensel bir tanım yapmak zor olmaktadır.

Namus kavramının dışında, ataerkilliğin devamlılığı sağlanırken şeref ve utanç kelimeleri kullanılarak kadınlar ve erkekler belirli sınırlar dahilinde tanımlanmaktadır. Namus, kadını utanç, erkeği ise şeref değerleri çerçevesinde tanımlar. Kadın kendi cinselliğinden duyduğu utanç ile erkeğin namusunu sakınmaktadır. Erkek de şerefi için kadının cinsel saflığını denetlemek ve korumak ile yükümlüdür (Tahincioğlu, 2010). Bu şekilde erkekler, kadının cinsel saflığını temin ederek hem kendi hem de kadının namusunu güvence altına almaktadır. Bu durum masumca bir şekilde görülebilir. Ancak bu denetleme ve kontrol görevi, aynı zamanda aksi durumda cezalandırma hakkını getirmektedir. Bu cezalandırma, psikolojik şiddet, fiziksel şiddet ve hatta cinayete yol açabilmektedir.

Aslında erkekler kadınların namusunu denetlemekle, kendisinin ve ailenin/cemiyetinin namusunu sürdürmektedir. Kadının namusu, bulunduğu cemiyetin namusunu ve o cemiyete ait erkeklerin şerefini belirlemektedir. Bu bağlamda kadının davranışları ve özellikle de kadının cinsel davranışları, ailenin namusunun belirleyicisi olarak yer almaktadır. Namusun, üç yönü içerdiği düşünölmektedir. Bu yönler, 'bir düşünce, bu düşünce nin uygulamaya koyulması ve bu uygulamanın başkaları gözündeki değerlendirmesi olmaktadır (Pitt-Rivers, 1971). Aslında kadının toplum tarafından kendisine atfedilen roller çerçevesinde, ve özellikle de cinsel roller çerçevesinde hareket etmesinin yanı sıra bunun toplum tarafından, özellikle de erkekler tarafından da kabul edilmesi gerekmektedir. Namus temelli değer sistemlerine sahip toplumlarda namus, yalnızca olmamakla birlikte, tipik olarak kadının cinselliğinin düzenlenmesi ve bunun toplumsal normlar ve gelenekler ile uyumlulukları ile ilgilidir (Gill ve ark., 2014).

Namus, müşterek yaşamda kabul görmeyi sağlayan davranışlara, normlara ve kurallara ahlaki bir çerçeve sağlar. Bireyler namuslu kişiler olarak toplum içinde

yer edinirler ve dolayısıyla namus kavramına güçlü anlamlar yüklenir (Campbell, 1964). Bu nedenle bireylerin toplum tarafından kabul edilen şekilde namus anlayışına sahip olması ve bu namusun aynı toplum tarafından onaylanması gerekmektedir. Ancak kadının namusunun hem erkeğin hem de ailenin namusu olarak görülmesi bu bağlamda ciddi sorunlara neden olabilmektedir.

En uç noktası cinayet olmak üzere her türlü şiddet biçimini kullanarak kadının özgürlüğünü ve gelişimini kısıtlayan toplumsal tavırlara meşruluk kazandıran ve toplumun bütün sorunlarını kadın bedenine ve bireysel davranışlarına bağlayan bu terime ['ailenin namusu'] olumlu bir anlam yüklemek mümkün değildir. (Welchman & Sara, 2014)

Namus kelimesinin, içinde barındırdığı ataerkilliği ortadan kaldırmak adına Radford, namus cinayeti yerine 'kadın katli' terimini ortaya atmıştır (Welchman & Sara, 2014). Ancak kadın katli terimi, namus cinayetlerini kapsamına rağmen, yukarıda da belirtildiği üzere namusun kadının cinsel eylemlerinin düzenlenmesi bağlamı dışında kalan erkeklerle kurduğu ilişki biçimi, evlilik seçimi, özgürlüğünün kısıtlanması gibi başka eylemleri kapsamamaktadır.

Namus, hala Türkiye gibi bir ülkede toplumu etkileyebilmektedir. Kadınlar bu kavram yüzünden kısıtlanıyor, engelleniyor ve hatta öldürülüyor. Tüm bunlar göz önüne alınarak, bu çalışmada Türkiye'de, özellikle Ankara'da yaşayan ve çeşitli sosyo-kültürel niteliklere sahip kadınların bakış açısıyla 'namus' kavramı irdelenmeye çalışılmıştır. Aslında öğrenilmek istenen, ataerkil normlar çerçevesinde şekillendirilmiş 'namus' kavramı üzerine, farklı sosyo-kültürel niteliklere sahip kadınların görüşlerinin bu kavram ile ne ölçüde uyduğu ve çeliştiğinin belirlenmesidir.

2.1.1 Namus ve Utanç Bağlamında Sosyal Kontrol

Namus kavramını tanımlarken, utanç kavramından bahsetmek gerekir. Ailenin, toplum kurallarına ve ahlak yapısına göre şekillenmiş “namusa” uygun olduğunun düşünülmesi ve bunun toplum tarafından onaylanması için kadının bulunduğu aileye/cemiyete utanç getirecek davranışlardan sakınması gerekmektedir.

Namus ve utanç, aslında birbiriyle ilişkili kavramlardır, öyle ki namusun uygulama ile sürekli yeniden onaylanması, eylem bakımından desteklenmesi, karşıtığa karşı savunulması ve yeniden kazanılması gerekmektedir. Böylelikle namus belirli bir toplumdaki insanların hareketleri ile ilişkili olurken utanç, toplumun ahlak kurallarına göre belirlenen beklentilerin ihlali olarak yer almaktadır.

Utanç kişinin, başkalarının gözleri önündeki negatif bir değerlendirmesidir ve böylelikle namusun merkezi olan birey değerinin harici değerlendirmesi ile yakından bağlantılıdır (Gill ve ark., 2014). Daha önce de belirtildiği üzere namus, sadece kişinin eylemleri ile sınırlı olmayıp aynı zamanda toplum tarafından bu eylemlerin onaylanması ile ilişkilidir. Toplum tarafından onaylanmadığı takdirde kişinin nasıl davrandığının bir önemi kalmamaktadır. Bu eylemlerin, toplum tarafından olumsuz değerlendirilmesi ise ‘utanç’ kapsamına girmektedir. Utanç, kişinin, özellikle de kadının ve dolayısıyla da ailesinin toplumdaki değerini olumsuz yönde inşa etmektedir.

Namus, kadının cinsel namusu ile ilgilidir ve namusun kaybedilmesi ile ilişkili utanç yalnızca kadının namusunu değil, aynı zamanda kadının kocasının, erkek kardeşlerinin ve ailelerinin namusunu lekelemektedir (Boiger, Güngör, Karasawa & Mesquita 2014). Bir kadın, ‘utanç verici’ davranışlar sergileyerek namusunu lekelediğinde, aynı zamanda ailesinin adını lekelemektedir. Bu da, ataerkil toplumlarda olduğu üzere ailede söz sahibi olan yaşlı kadınlara ve

erkeklere kadın davranışlarına müdahale etme veya aksi durumda kadını cezalandırma hakkını vermektedir. Böylelikle bu tür suç eylemleri, toplumun çoğunluğu tarafından hem bu şekilde meşrulaştırılmaktadır hem de görmezden gelinmektedir. Bunu yaparken de 'ailemizin adını kirlettin' vb. cümleler kullanılmaktadır.

Adın veya namın kendisi, yalnızca bunun sahibi tarafından değil aynı zamanda büyük bir topluluk tarafından belirlenen bir değerdir (Heymann, 2011). Burada erkek ve kadın, toplumda kabul görebilmek için ailelerinin, toplumun kurallarına uyarak kendi namının değerini koruduğunu sergilemeye ve kanıtlamaya çalışmaktadır. Ancak erkek ve kadın için bu durumu sürdürme şekli değişmektedir. Kadın söz konusu olduğunda, 'namuslu' olma durumu, kendi cinselliği ve cinsellikle ilişkili veya ilişkili olduğu düşünülen davranışları üzerinden kurulmaktadır. Erkek söz konusu olduğunda, namuslu veya daha doğrusu şerefli olma durumu kadının cinselliği üzerinden kurulmaktadır. Bunu yaparken de toplumun onayının alınması gerekmektedir.

Erkeğin namı, 'tehlikeli bir şekilde' kadının cinsel edimine bağlıdır, ki bu, bir erkeği bir kadına 'indirme' potansiyeline sahiptir (Abu-Odeh, 2000). Yani, bir erkeğin nitelendirilmesi tamamen kadına bağlı olmaktadır. Bu durum da aslında kadına ilave bir yük eklerken erkeğin bireyselliğini göz ardı etmektedir. Buradan bakıldığında aslında bir kadına yönelik cinsellikle ilgili bir kınama erkeği ve aileyi etkilemektedir. Bu bağlamda sonu en uç derecesi namus cinayeti olmak üzere kadının çeşitli cezalandırma yöntemleri ile cezalandırılmasına neden olmaktadır.

Namusun, erkek 'namusu' ve kadın 'utancına' dair ikili anlayış çerçevesinde yapılandığını, oysa erkeklik ve erkeğin kendi değeri ve toplumsal değeri, kadın aile üyelerinin namı ve toplumsal davranışı ile yakından bağlantılıdır (Spierenburg, 1998).

Erkek nasıl ki kadınla kurulan zıtlık ilişkisi içinde tanımlanıyorsa, şeref de utancın zıttı olarak tanımlanır. Şerefin taşıyıcısı ve sahibi erkekken; utancın hem sahibi hem de kaynağı kadındır (Tahincioğlu, 2010). Namus erkeğin olurken, kadınların 'utanç verici' davranışlar sergilemeyerek bu namusu sağlaması beklenmektedir. Yani namus, erkekler tarafından kadın üzerinden edinilen bir mülkiyet halinde var olmaktadır.

Bu bağlamda erkek namusu ve kadın utancı kavramları ile erkeklerin kadınlara 'sahip olduğu' düşüncesi meşrulaştırılarak erkeklerin kadın üzerindeki kontrol mekanizmalarını geliştirilmektedir. Erkeğin kadın üzerindeki mülkiyeti, kadın evlenmeden önce baba, amca ve erkek kardeşleri arasında paylaşılırken evlendikten sonra bu paylaşım kadının kocası ve ailesi de girmektedir.

Bu doğrultuda, namus mülkiyetinin değeri kadının cinsel davranışları ve dolayısıyla kadının 'keşfedilmemiş' bedeni ile sınırlandırılmaktadır, ancak kadın bedeni mesela seks veya hatta tecavüz ile bir kere keşfedildiğinde ailenin namusu o kadar değersizleşmektedir ki ailenin kadın üyesine yönlendirilen değer üzerinde hak iddia etmeye yönelik bir girişimi desteklemektedir (Bond, 2014).

Bourdieu, bir kadının cinsel değerinin, topluluk içerisindeki ailenin sembolik kapitali ile ilişkili olduğunu belirtmektedir (Bourdieu, 1977). Dolayısıyla namus temelli toplumlarda bir kadın tecavüze veya tacize uğradığında, kadının 'utanç' getirecek davranışları yüzünden erkeğin/ailenin namusunu 'lekelediği' ve ailenin sembolik kapitalini olumsuz etkilediği düşünülerek cezalandırılmaktadır. Ailenin namusunun lekelenmesi, ailenin toplumdaki değerini veya sembolik kapitalinin düşmesine neden olmaktadır.

Bir kadının namusunu kaybetmesi, ailenin sembolik kapitalini düşürerek hem kendisine hem de bulunduğu aile/cemiyete 'utanç' getirmektedir. Bu bağlamda, kadının utanç verici hareketleri ile ailenin namına, namusuna leke sürebilirken, aynı zamanda toplumun ahlaki kurallarına uygun davranarak, örneğin ailenin seçtiği bir erkek ile evlenerek bu namı ve şerefi yükseltebilmektedir. Bu bağlamda utanç, normatif bir söylem olarak işlev görmektedir. Utanç, normalin ve anormalin belirlenmesi vasıtasıyla gerçekleştirilen, genellikle kötü olarak düşünüleni genellikle iyi olarak düşünülenden (yani namuslu olarak düşünüleni) ayıran normatif bir söylem olarak işlev görmektedir (Gill ve ark., 2014).

Bu normatif söylem kapsamında hangi eylemlerin kabul edilebilir veya kabul edilemez olduğu kadına ve erkeğe göre değişmektedir. Bir kadın için sokakta sigara içmek, kahkaha atmak, giyilen kıyafet vb. gibi gündelik unsurlar bile kabul edilip edilmeme bağlamından değerlendirilirken, erkekler ailesindeki kadınların bu tür durumlardaki davranışını kontrol edip etmeme bağlamında değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu normatif ayrımlarda toplumsal cinsiyet ayrımı büyük rol oynamaktadır.

Namus/utanç kurallarının kadının geleneksel üreme rolüyle bağlantılı olduğu gibi, geleneksel kadın kimliğine, yani toplumun kadını nasıl resmettiğine de dayanmaktadır (Morris, 1993). Kadına cinsel kimliği ile ilişkili olarak değer atfedilmesine rağmen, erkeğe kendi ailesi/cemiyeti içerisindeki kadınların cinselliğini koruması ve kadının davranışlarını bu bağlamda sınırlandırabilmesine göre değer atfedilmektedir. Böylelikle erkeğe koruyuculuk görevi atfedilerek erkek toplumda hiyerarşik olarak üst konuma yerleştirilmektedir. Bir kadın 'namus' nedeniyle öldürüldüğünde ise erkeğin, bu görevini öne sürerek kendisini haklılaştırmasına ve toplumun bu cinayeti görmezden gelmesine kadar neden olabilmektedir.

Toplumun bu görmezden gelmesi, toplumsal kınama, bahsi geçen kadının akrabaları için namuslarını (şeref) öylesine zedeleyen bir utanç kaynağı haline gelir ki, bu utançtan kurtulmanın –ve zedelenen namusu onarmanın- tek yolu, buna sebep olan şeyi ortadan kaldırmaktır; yani kadının kendi aile üyelerinden birisi tarafından öldürülmesi (Hoyek, Sidawi & Mrad, 2014). Burada dikkat çeken husus, evlilik dışı cinsel ilişki yalnızca toplumun çoğunluğu tarafından, kadın partnerin namusuna leke sürdüğü ancak erkeğin ‘elinin kiri’ olduğu düşünülmektedir. Ve kadının namusu, belirtildiği üzere, erkeğin/ailenin mülkiyeti olarak sayıldığından dolayı ve ayrıca ailenin bahsedilen kapitalini korumak adına kadın cezalandırılmaktadır. Aslına bakılırsa kadının cinselliğinin kontrolü, erkeğin yalnızca kadın mülkiyeti anlayışından doğmamaktadır.

Kadının cinselliği kontrol edilerek kadının erkek tarafından mülkiyeti, toplumda soya atfedilen önem ile yakından ilişkilidir. Kadının bekareti, kadının doğurduğu çocukların erkeğin kendisinden olduğunu temin etmektedir. Dolayısıyla kadının cinselliğinin şekillendirilmesi, erkeğin kadınlar ve çocuklar üzerindeki mülkiyetlerinden ve bu konuda toplum tarafından şekillenene uygun olarak kendini haklı görmesinden kaynaklanmaktadır. Burada namus temelli toplumların çoğunda olduğu gibi aslında önemli olan soyun devamlılığıdır. Erkek, bu bağlamda soyunun ‘saflığını’ korumak adına kadının ‘cinsel saflığını’ korumaktadır. Ancak günümüzde DNA testi gibi olanaklar göz önüne alındığında bu tür gerekçelendirmelerin yalnızca gerçek dışılığı görülmektedir.

Dolayısıyla namus temelli toplumlarda, namusun sürdürülmesi ve utançtan kaçınılması bir endişe konusu olurken, aynı zamanda bireylerin, özellikle de kadınların hareketleri üzerinde düzenleyici işlev görmektedir. Böylelikle toplumda oluşturulan ‘namus kodu’ ile kişiler belirli bir ilke etrafında birleşmektedir. Söz konusu namus kodları hem kadınlara hem de erkeklere uygulanırken cinsiyetlere farklı yükümlülükler getirmektedir.

2.1.2 Namus Kodları ile Benliğin Toplumsal Cinsiyetli İnşası

Toplumlarda kadınlar ve erkekler birçok araç vasıtasıyla inşa edilmektedir ve şekillendirilmektedir. Kadın ve erkeklerin inşasında kullanılan araçlardan biri de, örneğin Türkiye gibi birçok toplumda namus olmaktadır.

Namus temelli toplumlarda kadınlar ve erkekler 'namuslu' bireyler olmak üzere toplum tarafından şekillendirilmektedir. Kadınların ve erkeklerin 'namuslu' birey olmalarına yönelik kriterler toplumdan topluma, zamandan zamana ve kişiden kişiye farklılaşmaktadır. Kadınlar, cinsellikleri ve bununla ilişkili veya ilişkili olduğu düşünülen, erkeklerin tahakkümüne tehdit oluşturabilecek davranışları bakımından erkekler tarafından kontrol edilmektedir. Erkekler ise kendi ailelerindeki/cemiyetlerindeki kadınların hareketlerini kontrol edebilme yetisine göre değerlendirilmektedir. Bu bağlamda namus tarafından dayatılan kurallar, kadına ve erkeğe göre değişkenlik göstermekle birlikte kadın ve erkeği farklı haklara ve tutumlara sahip olmalarının normal olarak algılanmasını sağlayacak şekilde kadınlıkları ve erkeklikleri inşa etmektedir.

2.1.2.1 Kadınlar Açısından Namus

Namus, genellikle erkek olan bir bireyin genellikle kadın olan bir başka birey üzerinde sağladığı kontrol araçlarından biridir. Namus bu bağlamda kadınları özellikle cinsel bağlamda olmak üzere hayatın birçok bağlamında kısıtlamaktadır.

“Namus kavramı bağlamında yapılanmış toplumlarda kadınlar, insan haklarına sahip olduklarını fark etmeyecek şekilde toplumsallaştırılmaktadır, oysa erkekler, yaşamın her alanında kadınları kontrol etme ve onlar üzerinde tahakküm kurma haklarının olduğuna inanacak şekilde toplumsallaştırılmaktadır” (Gill ve ark., 2014).

Toplumsallaşmadaki bu farklılık kadın ve erkeğe farklı yükümlülükler vererek toplumda kadınları ve erkekleri inşa etmektedir ve şekillendirmektedir. Örneğin, buna örnek olarak günümüz Türkiye'sindeki kadınlar ve onların boşanmaya yönelik bakış açısı verilebilmektedir. Toplumda boşanma sonrası muhtemel olarak gelecek olan 'mahalle baskısı' ve ayrıca boşanma öncesi kadınlar ve erkeklerin bu konudaki olumsuz düşüncelerini, ailenin kutsallığı bağlamında dile getirmeleri, yakın geçmişe kadar devam etmiş ve hatta günümüzde de devam etmektedir, bu da kadının boşanmaya uzak durmasına, hatta birçok durumda buna hakkının olmadığını düşünmesine neden olmaktadır.

Buradan ele alındığında benliğin toplumsal cinsiyetli inşası bakımından namus ve namus kodları önemli rol oynamaktadır. Pierre Bourdieu, Kabyle toplumuyla ilgili yaptığı araştırmada, namusun sembolik kapital işlevi gördüğünü, bir insanın toplum içindeki pozisyonunun ve statüsünün namusun kural ve kaideleri etrafında şekillendiğini anlatır (Göksel, 2012). Bu bağlamda namus, toplumdaki insanların etkileşimini kolaylaştırdığı düşünülen kurallardan ve pratiklerden oluşan toplumsal bir koddur. Daha önceden de belirtildiği üzere sembolik kapital, sadece kadının değil bulunduğu ailesinin değerini de belirlemektedir. Burada önemli olan husus, sembolik kapitalin kapsamıdır. Bu bağlamda, toplumda 'namuslu' olması adına kadına atfedilen özelliklerin değerlendirilmesi sonucunda, bu durum kadının ailesini de etkilemektedir. Bu bağlamda kadın bireysel olmaktan çıkarılmaktadır, böylelikle zorunlu bir toplumsalcılık kadına en baştan empoze edilmektedir. Kadının birey olarak tanınmaması veya yaptığı eylemlerin kendisi dışında ailesi, kocası vb. gibi çevresindekileri etkileyebilecek olması, kadının başkaları tarafından kısıtlanmasına veya kadınlara müdahale edilmesine geniş bir alan sağlamaktadır.

Bu bağlamda namus, eril kontrolü ve eril tahakkümü kolaylaştırmaktadır. Ataerkil sistemin varlığını sürdürebilmesi adına namus kodları kadınları ve erkekleri farklı roller bağlamında inşa etmektedir. Namus kodları kadın ve erkeğe farklı şekilde uygulanmakla birlikte, namus kodları, çoğunlukla kadının

kontrolü ve nesneleştirilmesine ve kadının cinselliği ile ilişkili 'utanç' ve mülkiyet kavramlarını denetlemeye yönelik cinsiyetçi davranışa dair sıkı kodların sürdürülmesine dayanmaktadır (Reddy, 2014). Bu bağlamda örneğin, bir kadının evlilik öncesi ilişki yaşaması, erkeğin yaşamasına göre daha sert tepki almaktadır. Çünkü aileye ve cemiyete hareketleri ile 'utanç' getirebilecek kişi kadındır. Bu 'utancı' duyacak kişiler de ailedeki ve cemiyetteki erkekler olduğundan dolayı, erkekler kendilerinde hem kadını kontrol etme hem de namus tarafından belirtilen kodların aksi olması durumunda kadını cezalandırma hakkını görmektedir.

Namus/utanç kodları en temelinde bekaret ve himen ile ilişkilendirilir. Burada şu ifadelere yer vermek gerekir:

“Kadınlar evlilik öncesinde herhangi bir cinsel faaliyetten ve cinsel faaliyete yol açacak herhangi bir eylemden, cinsel faaliyete yol açan eyleme yol açacak herhangi bir eylemden ... kaçınmalıdır. İtaat ettiği her türlü yasak onu aynı anda dişi ve bakire kılar” (Sen, 2014).

Burada kadınlığın tanımının içerisine bakire olmak zorunluluk olarak dahil edilmiştir. Ataerkil toplumlarda, namus ve bekaretin bu şekilde ilişkilendirilmesinin ve önemsenmesinin bir nedeni olarak soyun saflığının toplum tarafından çoğunlukla önem atfedilen bir konu olduğu görülebilmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere erkek 'soyunun saflığını' temin etmek adına kadının 'cinsel saflığını' kontrol etmektedir. Ancak kadının bekaretinin kontrolü toplumda çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Örneğin, himenin (toplumda genel olarak eril bir ifadeyle “kızlık zarı” olarak ifade edilmektedir) temsil ettiği namus ve bekaret arasındaki ilişki yüzünden birçok kadın gereksiz yere öldürülmüştür.

Bu durum, ayrıca kadınların namusunu 'korumak' için gerek kıyafet gerekse de dışarı çıkma ve benzeri gibi birçok konuda gereksiz derecede kısıtlanmalarına neden olmaktadır. Kontrol, zamanımızda kadınların hareket özgürlüklerinin engellenmesinden bekaret testlerine, kadın cinsel organının kesilmesinden namus adına işlenen cinayetlere kadar uzanmaktadır (İlkkaracan, 2003).

Erkeğin kendinde kadın bedenini ve cinselliği kontrol etme hakkını görmesi, en uç noktası cinayet olmak üzere kadın sünneti, bekaret testi gibi birçok konuyu kendisinin hakkı olarak görmektedir. Kandiyoti, kadınlara yönelik kontrol kodlarının 'klasik ataerkinin kemerinde' mevcut olduğunu belirtmiştir (Kandiyoti, 1988). Ataerki toplumlarda kadının cinselliğinin kontrolü; kadının kiminle evleneceği, ne zaman ve kiminle cinsel ilişkiye gireceği ve hatta evlilik içinde cinsellik reddine kadar birçok konuda bulunmaktadır.

Ataerkilliğin sürdürülmesinde, kadının cinselliğinin kontrolü önemli bir yer tutmaktadır. Kadının cinselliğinin ataerki toplumlarda bu kadar kontrol edilmesinin nedeni olarak, kadın bedeninin ilişki sonrası 'saflığını kaybetmiş' ve 'kirlenmiş' olarak görülmesidir (Göksel, 2012). Daha önce de belirtildiği üzere erkekler, kendilerini topluma namuslu olarak sunmak için kadınların cinsel 'saflıklarını' kontrol etme hakkını kendilerinde görmektedir. Kadının cinsel ilişkiye girmesi onun 'kirlenmiş' olarak nitelendirilmesine neden olacağından ve erkeğin kendisinin 'namuslu olma' durumunu buna bağladığından dolayı erkekler, bu alanda kontrolü kendi hakları olarak görmektedir.

Toplumdaki birçok kesime göre kadınlar sadece kendi 'namuslarından' sorumlu değildir, aynı zamanda erkek aile üyelerinin 'namusundan' da sorumludur. Bundan dolayı namus kodlarını ihlal eden kadınlar, erkek partnerlerine kıyasla daha sert bir tepki görmektedir (Reddy, 2014). Dolayısıyla kadın, ataerki sistemin kurallarına uymak zorunda bırakılarak cinsellikle ilgili kararları başta

olmak üzere birçok konudaki kararı düzenlenmektedir. Bu bağlamda örnek olarak, Türkiye'nin halen bazı kesimlerinde uygulanan evlilik sonrasında girilmesi gereken ilk cinsel ilişki sonrası kadının, erkeğin aile üyelerine bekaretini kanıtlamak için 'kanlı çarşaf' göstermesi geleneği verilebilmektedir. Kadının 'namuslu' olması onun ailesindeki erkekleri de 'namuslu' yaptığından dolayı erkeğin değil, yalnızca kadının bekaretini kanıtlanması yeterli görülmektedir. Kadının o gece gösterdiği bekaret, evlenmeden önceki ailesinin 'namusunu' etkilemektedir. Ancak ondan sonra kadının mülkiyeti, daha önce de belirtildiği üzere eşi ve ailesi tarafından paylaşılmaktadır.

Sonuç olarak, kadınlar açısından namus ele alındığında, namus, başta cinselliğin kontrolü yer almak üzere, birçok alanda kadınların erkekler tarafından kontrolünü meşru kılan bir yapı olarak ortaya çıkmaktadır. Böylelikle kadının, evlenmeye veya cinsel ilişkiye girme gibi en temel hakları bile kontrol edilmektedir ve toplumun isteklerine göre şekillendirilmektedir.

2.1.2.2 Ataerkil Toplumlarda Namus

Geleneksel erkeklik, güç, iktidar ve bedensel kuvvet üzerine inşa edilmiş olmandır. Bu vasıfları taşımayan erkeklikler "kusurlu"dur. Bu noktada, ataerkil düzenin sadece kadınlar için değil, erkekler için de kırmızı çizgiler koyduğu, kadınlık kadar erkeklığın de kültürel bir inşa olduğu unutulmamalıdır.

Ataerki, kadınların hayatlarını düzenlerken ve kontrol ederken erkeklerin de hayatlarını kontrol edip düzenlemektedir. Bu kontrol, 'namus' bağlamında ele alındığında, toplum tarafından kendisine yüklenen belirli görevleri yerine getirmemesi veya getirememesi sonucu erkekleri 'namussuz' yapması şeklinde gerçekleştirilmektedir.

Erkeğin “namussuz” olması “güvenilmez” olmasına, erkeklikten “yoksun” olmasına ya da etrafındaki kadınların namus koruyuculuğunu yerine getirememesine işaret ederken; kadının “namussuz” ya da “iffetsiz” olması kadının cinselliğine ve davranış kalıplarının hepsine bağlı olmaktadır (Göksel, 2012). Burada kadın sadece kendi davranışları dolayısıyla ‘namuslu/namussuz’ olarak nitelendirilirken erkek, çevresindeki kadınlar üzerindeki kontrolü ve kendisinin ‘erkeklikten yoksun olup olmamasına’ ilişkin olarak ‘namuslu/namussuz’ olarak nitelendirilmektedir.

Bir erkeğin, ‘kendi’ çevresindeki kadınları koruma ve kontrol edebilme kabiliyeti, başka bir alanda kendi namusunu koruyabilmesine yönelik bir vekalet olarak görülmektedir. Kadınların, savunma, sadakat, ar ve iffet kavramları dahilinde uygun bir şekilde davranarak kendilerinin yanı sıra ailenin namusunu da koruması beklenmektedir (Gill ve ark., 2014). Burada kadınlara davranışları üzerinden rol biçilirken erkeklere, kadınların bu davranışlarını kontrol edebilme yetisi üzerinden rol biçilmektedir.

Erkeklik üzerine ilk çalışmalarda toplumsal cinsiyet rejimi üzerine, erkeklik erkeklerin kadınların denetimi ve boyun eğdirilmesi dolayısıyla elde ettiği çıkarların iktidar rejimidir (Sancar, 2016). Burada erkekler; babaları, dedeleri, devlet, medya, ordu aracılığıyla bu erkeklik pratiklerini öğrenmektedir.

Ancak erkeklikler bağlamında daha sonra yapılan araştırmalar ve çalışmalar, erkeklere biçilen bu rolün genelliğini sorgulamaktadır. Erkek egemenliğinin kadınların topyekün denetim altında tutulması gibi bir çıkardan faydalanan erkekliklerden ziyade daha çoğul, çatışmalı, birbiriyle uyumsuz veya ilişkisiz erkekliklerin bulunduğunu belirtmektedir (Sancar, 2016). Bu bağlamda ele alındığında, aslında tek bir erkeklik ve bu doğrultuda tek bir erkeklik çıkarından

bahsetmek olanaksız olmaktadır. Birçok erkeklik bulunmakla birlikte, bu erkeklikler birbiriyle çatışma veya birbirini destekler halde bulunmaktadır.

Toplumda genel kabul değerler, örneğin heteroseksüel, beyaz, iş sahibi, güçlü gibi özellikler çerçevesinde şekillendirilen hegemonik erkeklik kavramı Connell tarafından ortaya atılmıştır.

Connell, hegemonik erkeklığı her zaman ve her yerde aynı olan, değişmez bir kişilik olmadığını belirtmektedir. Hegemonik erkeklik, belirli bir toplumsal cinsiyet ilişkileri kalıbı dahilinde egemen konumu işgal eden erkekliktir (Connell, 2019). Türkiye bağlamında namus kapsamında ele alındığında namus değerlerini benimsemenin, hegemonik erkeklik değerlerinden birini oluşturduğu belirtilebilmektedir. Connell, bu bağlamda erkeklığın kadınsılıkla bulanıklaştırıldığı, en göze çarpanın eşcinsel erkeklik olduğu ancak bununla sınırlandırılmadığı erkeklığı madun erkeklik, ataerkilliğe onay vererek kadınların ikincilleştirilmesinden faydalanan erkeklığı suç ortağı erkeklik ve ırk, etnisite ve sınıf dolayısıyla ataerkil sistemde hegemonik erkeklığe ve suç ortağı erkeklığe göre dezavantajlı konumda olan erkeklığı marjinal erkeklik olarak tanımlamaktadır (Connell, 2019; Çelik, 2016).

Connell, hegemonyanın ilişkisel bir kavram olduğundan bahsederek, bunun oluşumunda kültürel dinamikliğin önemine atıfta bulunmaktadır. (Sancar, 2016). Örneğin, Türkiye bazında ele alındığında, aileye ve namusa verilen önem göz önünde bulundurulduğunda, din, devlet ve medyanın, erkeklerin ailesindeki kadınlar üzerinde bu konudaki kontrolü göze çarpmaktadır. Bu kontrol, çeşitli yapılar tarafından desteklenmektedir, örneğin yakın zamana kadar, Medeni Kanun'da erkeklere aile reisliği görevi verilmekteydi. Bu bile, aslında yasalar gibi kurumsallaşmış yapılar ile erkeklığın normalleştirildiğini ve aynı zamanda

meşrulaştırıldığını göstermektedir. Connell'ın hegemonya kavramını, Gramsci'den temel aldığı söylenebilmektedir.

“Gramsci'nin bir sosyal grubun diğer kesimlere karşı uygulayacağı bir yöntem olarak gösterdiği 'hegemonya'da kültürel yönlendirme ve rıza unsuru önem taşır. Zora ve diktatörlüğe dayanan iktidar alanına karşın onaya dayalı alan hegemonya alanıdır” (Sığın, 2018).

Buradan da anlaşılacağı üzere, hegemonya, zorbalıkla değil ancak onay ile oluşmaktadır ve süreklilik göstermektedir. Hegemonik erkeklik bağlamında da onay ve rıza büyük önem teşkil etmektedir. Bu bağlamda yalnızca erkeklerin değil, aynı zamanda kadınların rızası ve onayı gerekmektedir. Hatta kadınların onayı ve rızası olmadan, hegemonik erkeğin varlığını sürdürmesi imkansız olmaktadır. Kadınlar da bu bağlamda hegemonik erkeklik değerlerine karşı çıkanlar ve boyun eğenler olarak ayrılabilirlerdir. Ancak bu konu, tezin ataerkil pazarlık bölümünde daha ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

Bu onay ve rıza, aynı zamanda erkeklerden de alınmaktadır. Hegemonik erkekliğin aslında bir ideal olduğu ve toplumun yalnızca küçük bir kesiminin bu tanıma uyduğu göz önünde bulundurulduğunda diğer erkekliklerin bu konuda rızası ve onayının farklı şekillerde ve nedenlerle alındığı görülmektedir.

Hegemonya görüşü, kadınların ve diğer erkekliklerin büyük ölçüde rızasını gerektirir. Buna örnek olarak “çok az erkek bir Bogart veya bir Stallone'dur; büyük çoğunluk ise bu imajların ayakta tutulması için işbirliği yapmaktadır” (Connell, 2017). Hegemonik erkeklik değerlerine uymayan veya bu değerleri kısmen bulunduran erkeklikler işbirliği veya göz yumma yoluyla belirli çıkarlar elde etmektedir.

Sınıf bağlamında ele alındığında, alt sınıf erkeklikler, hegemonik erkeklik değerleri bakımından maddi açıdan eksikliklerini, örneğin kadına yönelik şiddet ile kapatmaya çalışmaktadır. Burada değinilmesi gereken husus, daha önce de belirtildiği üzere ordu, devlet, yasa gibi kurumsallaşmış yapılar hegemonik değerleri inşa ederken ve bu değerlerin sürekliliğini sağlarken, bu işbirliği içerisindeki erkekliklerin şiddet vb. eğilimlerine göz yummaktadır veya kültür bağlamında meşrulaştırmaktadır.

Connell, bu işbirliğinin asıl nedenini şu şekilde açıklamaktadır:

“Suç ortaklığının asıl nedeni, erkeklerin çoğunun kadınların tabi kılınmasından faydalanıyor olması ve hegemonik erkekliğin de bu üstünlüğü kültürel olarak ifade etmesidir” (Connell, 2017).

Serpil Sancar da bu konuda hegemonik erkeklik pratiklerinin onaylanma, rıza gösterilmesi vb. karşısında farklı erkekliklere çıkar sağladığını belirtmektedir (Sancar, 2016). Kültürel olarak ifade edilen üstünlüğe veya çığara, örnek olarak ‘namus’ bağlamında erkeklerin kadınlar üzerinden edindikleri avantajlar verilebilmektedir. Türkiye’de günümüzde hala önemini koruyan bu kavram, erkeklerin kadınlar üzerindeki kontrolünü meşrulaştırmaktadır. Alt sınıf erkeklikleri, daha önce de belirtildiği üzere hegemonik erkeklik değerlerinden yoksun olmalarını şiddet vb. yoluyla kadınlar üzerinde tahakküm kurarak kapatmaya çalışmaktadır. Namus, bu bağlamda kadınlar üzerindeki erkek tahakkümünü kolaylaştırıcı bir nitelik olmaktadır.

Cengiz, Tol ve Küçükural yazdıkları makalesinde, sınıfsal farklılıkla bağlamda erkeklikleri şu şekilde açıklamaktadır:

“Erkeklik hallerini sınıfsal farklılıklara göre değerlendirecek olursak; erkeklik söyleminin ezilen alt sınıflara kaba (aynı zamanda kaba kuvvete de dayanan) bir erkeklik, “delikanlılık”, “harbilik” anlatısı sunduğunu görürüz” (Cengiz, Tol & Küçükural, 2004).

Burada namus bağlamında açıklamaya çalıştığımız gibi, alt sınıf erkeklerinin, aslında kendilerine verilen kaba kuvvet kullanma, şiddet uygulama, namus bekçiliği yapma gibi hakları kullanarak hegemonik erkeklik değerlerinin devamını sağlamaktadır. Aslında bu işbirliği dolayısıyla zaten erkekler bu hakları elde etmektedir. Sınıfsal bağlamda üst sınıflardaki erkeklerin şiddet uygulama yerine maddi güç, bilgi gücü, kariyer gibi erkeklik pratiklerine uymaları beklenmektedir.

Üst sınıfa mensup erkeklerin, belirtilen erkeklik pratiklerinden dolayı şiddetten uzak durduğunu iddia etmek pek mümkün olmamaktadır. Bu sınıfa mensup erkekler, kadınlara sembolik şiddet ve ekonomik şiddet uygulayabilmektedir. Sembolik şiddet olarak yine namus örnek olarak verilebilmektedir. Her ne kadar üst sınıfa mensup erkekler tarafından, ‘namus cinayetleri’ alt sınıfa mensup erkelere atfedilen bir olgu olarak görülse de, aslında ‘namusa’ verilen önem sınıf bağlamında bir ayırım teşkil etmemektedir.

Hegemonik erkeklik pratikleri, toplumda inşa edilen ve mutlaka kadınlar ve diğer erkeklikler tarafından onaylanması gereken olgulardır. Kadınların veya diğer erkekliklerin onayı olmadan devamlılığını sürdüremez. Diğer erkeklikler ve kadınlar arasında bu pratiklere karşı çıkanların bulunması ile birlikte, erkeklikler arasında hegemonik erkeklik ile işbirliği içerisinde olanlar ve kadınların arasında bu hegemonik erkeklik değerlerine boyun eğenlerin ve onaylayanların

bulunması, hegemonik erkeğin devamlılığını sürdürmesinin önemli etkenlerindedir.

Erkek namusu, toplumda erkekler için standartlara göre yaşayabilme anlamına gelmektedir (Osch ve ark., 2013). Namus bağlamında erkekler için belirlenen standartlar, kendi ailesindeki ve çevresindeki kadınların 'namuslu' davranıp davranmadıkları bağlamında şekillenmektedir.

Ancak bunun yanı sıra, erkekler için belirlenen namus kodlarında erkeğin kendi ailesindeki otoritesi dışında, cinsel olarak aktif olması yer alırken, kadın için belirlenen namus kodları kadının cinsel 'saflığını' gerektirmektedir (Cihangir, 2012). Bu karşıtlık, namus temelli toplumlarda erkeklerin cinsel olarak aktif olmalarına göz yumulurken kadınların cinsel olarak aktif olmalarının sorun teşkil ettiğini göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında söz konusu toplumlarda "bekaret", "bakire" gibi kavramlar yalnızca kadın açısından önem teşkil etmektedir. Bu durumun sonucu, erkeklere kadınları kontrol etme hakkını verirken, en uç noktası cinayet olmak üzere çeşitli şiddet ve baskı türlerinin kadına uygulanmasını, toplumdaki birçok birey bazında meşrulaştırmaktadır.

Ayrıca, namus temelli toplumlardaki kişilerden, toplumsal cinsiyet rollerine uyması beklenmektedir. Bu bağlamda erkeklerden, koruyucu olarak erkekliklerini göstermeleri beklenirken kadınlardan cinsel 'saflıkları' ve ayrıca ailelerine 'bağlı olmaları' beklenmektedir (Osterman & Brown, 2011). Namus temelli kültürlerde erkekler, güçleri ve cesaretleri bağlamında namını korumaya çalışırken, kadınlar sadakat ve cinsel saflık bağlamında namını korumaya çalışmaktadır (Brown, Baughman & Carvallo, 2017). Ayrıca bir erkek, 'gerçek' erkek olmayı istiyorsa namına yönelik herhangi bir tehdide karşı şiddet gösterme hakkını kendinde görmektedir (Brown ve ark., 2017). Böylelikle bu toplumlarda, erkeklerin kadınlar üzerindeki kontrolü meşrulaştırılırken, bu

'koruyuculuk' görevi bağlamında, istemedikleri bir durum söz konusu olduğunda, söz konusu kadını 'cezalandırma' hakkını da kendilerinde görmektedir. Bu cezalandırmanın en uç noktası cinayet olabilmektedir. Günümüzde Türkiye'de birçok kadın bu bağlamda hem ekonomik, fiziksel, psikolojik şiddet görmektedir hem de aykırı davrandıkları düşünüldüğü takdirde öldürülmektedir. Buradaki sorun, toplumda inşa edilen anlayış çerçevesinde namus cinayetinin cinayet ve şiddetin şiddet olarak algılanması yerine bunun toplumda övünülecek bir değer olarak bahsedilmesidir.

Ancak her toplumda erkeklik ve erkeklikler, o toplumun özelliklerine göre inşa edilen ve belirlenen roller, kimlikler ve cinsel yönelimler olarak düşünülebilmektedir.

2.1.3 Ataerkil Pazarlık

Toplum tarafından ataerkil sistemin devamlılığının sağlanması için erkekler gibi kadınlar da inşa edilmektedir. Araştırmacılara göre kadınlar, erkekliğin inşa sürecinde anne, kız arkadaş, cinsel partner, okul arkadaşı, eş, işyeri arkadaşı v.b. olarak merkezi öneme sahiptir (Yavuz, 2015). Kadınlar bu bağlamda inşa edilirken, ataerkil sistem yararına olabilmektedir. Kadınların bu yarar bağlamında inşası, örneğin yukarıda açıklandığı gibi hegemonik erkeklik pratiklerini onaylama veya bunlara göz yumma şeklinde olabilmektedir. Bu bağlamda ele alındığında kadınlıklardan, işbirlikçi kadın olarak bahsedebiliriz.

Talbot ve Quayle, erkekliğin inşasında kadınların rolünün ihmal edildiğini, erkekliğin yalnızca erkekler tarafından üretilen ve sahip olunan bir özellikmiş gibi sunulduğunu belirtmektedir (Yavuz, 2015). Aslında bu bağlamda kadınların eril değerleri kabul etme durumu, eril sistemin çıkarlarına hizmet etmektedir.

Yani aslında kadınlar bu sistemin yalnızca kurbanı olmamakla birlikte aynı zamanda eril sistemin inşasında rol oynamaktadır. Kadınların rızası olmadan eril sistem varlığını sürdüremez.

Connell'a göre erkek olmanın bazı ağır bedellerini ödeyen çoğu kişi, memnun olmasa bile toplumun beklentileri doğrultusunda erkeklere ait davranış kalıplarını benimsemek zorunda kalmaktadır (Yavuz, 2015). Bu açıdan bakıldığında aslında burada sadece erkeklerin suçlanması söz konusu olmamalıdır, bunun yerine kadının ve erkeğin rızası veya işbirliği doğrultusunda varlığını sürdüren sistemin analiz edilmesi gerekmektedir.

Connell, kadınlık biçimlerinden birinin erkeklere boyun eğen ve onların çıkarları doğrultusunda hizmet eden kadını "ön plana çıkarılmış kadın" olarak tanımlamaktadır (Connell, 2017). Kadınlar, bu şekilde boyun eğme ile ataerkil sistem içerisinde erkekler tarafından kabul görme, benimsenme, onların gözünde statü elde etme yönünde avantajlar elde etmektedir.

Serpil Sancar da kadınların erkekler ile işbirliği yapmasını şu şekilde açıklamaktadır:

"Bazı kadınlar, gücü elinde tutan erkeklerle işbirliği yaparak, eril iktidardan pay alabilir ve çıkarlarını diğer ezilen kadınlardan farklılaştırarak egemen erkek çıkarlarıyla eklemlenmiş ilişkiler kurabilirler" (Sancar, 2016).

Azari, İslam toplumlarında, İslami düzen tarafından kadınlara empoze edilen kısıtlamanın, bu düzenin kadınlara sağladığı güvenlik ve istikrarın karşılığında

ödenen küçük bir bedel olduğunu belirtmektedir (Kandiyoti, 2007). Aslında kadınlar, kendileri aleyhine olan sistemi kabul ederek, benimseyerek ve uygulayarak, erkek egemen sistemin devamlılığını sağlamaktadır.

Kadınların, ataerkilliğin devamlılığını sağlamadaki bu rolünün ataerkillik bağlamında açıklanmasının verdiği zorluk, Kandiyoti'nin geliştirdiği ataerkil pazarlık kavramı ile giderilmiştir. Bu kavram, ataerkil sistem içerisinde kadınların kendi özerk güçleri bağlamında ele alınmaktadır.

Kandiyoti, ataerkil pazarlık terimi ile, her iki cinsiyetin de rıza gösterdiği ancak zaman içerisinde karşı koyulan, yeniden yapılandırılan veya değişen ve toplumdan topluma farklılık gösterebilen bir ilişki ağını açıklamaktadır (Demren, 2003). Bu ilişki ağı sayesinde, ataerkil toplumlar varlığını sürdürebilmektedir.

Bu ataerkil pazarlıklar, kadınların toplumsal cinsiyet öznelliğinin şekillenmesinde güçlü bir etki sergilemektedir ve farklı bağlamlarda toplumsal cinsiyet ideolojisinin niteliğini belirlemektedir. Ayrıca kadınların, baskıyla karşı karşıya kalmaları durumunda aktif veya pasif direnç göstermelerini etkilemektedir (Kandiyoti, 2007). Burada durağan bir sistemden bahsedilmemektedir. Ataerkil pazarlık, zamanla değişime uğrayabilmektedir ve bu da toplumsal cinsiyet ilişkilerinde yeni mücadele alanlarını oluşturmaktadır.

Kadın, toplumda evi çekip çeviren olarak görüldüğünden dolayı erkeğin eve daha çok müdahale etmesi kadının ev içi alandaki hakimiyetini ve otoritesini sarsmaktadır. Kadınlar bu durum ile mücadele etmek adına çeşitli yöntemler, mekanizmalar geliştirmektedir. Ancak bu mekanizmalar, ataerkil sistem ile uyumlu olan ve hatta bizzat bu sistemi besleyen ve güçlendiren mekanizmalar olmaktadır (Barutçu, 2015). Kandiyoti'nin ele aldığı ataerkil pazarlık kavramı ile,

kadınların ve erkeklerin yükümlülükler ve haklar konusunda birbirleri ile nasıl uyum içerisinde olduğunu veya çatışma halinde olduğunu belirtirken aynı zamanda ataerkil sistemi nasıl güçlendirdiğini de göstermektedir (Kandiyoti, 1988). Kadınlar, burada aslında bu ataerkil sistemde varlıklarını sürdürebilmek için stratejiler geliştirmektedir.

Kandiyoti, kadınların, ataerkil sistem içerisinde kendilerine hareket alanı açmak için ataerkil pazarlıklar yapan aktif bireyler olduğunu belirtmektedir (Özdemir, 2019). Bu pazarlıklar, var olan ataerkil sistemi güçlendirerek toplumsal cinsiyet sisteminin devam ettirilmesinde fayda sağlayacaktır.

Erkek egemenlik sistemlerinde koruyucu ve baskıcı unsurlar bulunmaktadır ve kadınların da kendi güç kaynağı bulunmaktadır. Kadınlar, erkeklerin sahip olduğu güce ulaşabilme ümidi ile ataerkilliği içselleştirerek yeniden üretir (Kandiyoti, 2007). Bu güce çoğunlukla yaşlı kadınlar erişmektedir. Örneğin bir kadının kiminle evleneceği gibi önemli bir konuda, ailenin büyük erkekleri ve yaşlı kadınlar söz sahibi olabilmektedir.

Bu da kadınların arasındaki dayanışmaya zarar vermesinin yanı sıra söz konusu ataerkil sistemin güçlenmesine ve meşrulaştırılmasına neden olmaktadır. Örneğin namus konusunda ele alındığında, kadının evlilik dışı bir ilişkisi, çevredeki diğer kadınlar tarafından kötü olarak yorumlanabilmektedir. Bu durumda, kadınlar konuşma vasıtasıyla bu durumun aktarıcısı konumunda yer alarak, ataerkilliğin kadının cinselliğini denetleme bağlamındaki amacına ulaşmasında yardımcı olmaktadır.

Ataerkil pazarlık, Türkiye bağlamında en iyi kaynana-gelin ilişkisi üzerinden açıklanmaktadır. Erkekler, Türkiye gibi toplumlarda ailenin namus koruyucusu

olarak görüldüğünden dolayı, yaşlı erkekler, hane içerisindeki genç erkekler ve kadınlar üzerinde kontrol hakkına sahip olmaktadır. Burada kadınlar, yaşlandıklarında kendi oğullarının evlendiği kişi üzerinde, kendinde kontrol hakkını görmektedir. Bu da ataerkil sistemin dayattığı değerlerin kaynana-gelin ilişkisi bağlamında kaynana tarafından dayatılmasına neden olmaktadır. Burada kaynana, bir kontrol gücüne yönelik çıkar elde ederek ataerkil sistemin devamlılığını sağlamada rol oynamaktadır (Kandiyoti, 1988).

Ancak günümüzde ataerkil pazarlık devam etmesine rağmen, kaynana-gelin ilişkisi bakımından bahsedilen durumun Türkiye bağlamında azaldığı gözlemlenmektedir. Çünkü artık, genç erkekler ve kadınlar, evlendiklerinde ailelerinin yanında yaşamaktan ziyade, ayrı bir evde yaşamayı tercih etmektedir.

Ataerkil pazarlık kadınların aktif ve pasif direnişlerini ortaya koymakla birlikte, bir toplumdaki toplumsal cinsiyet ideolojisinin niteliğini saptamada yardımcı olmaktadır. Çünkü belirli kuralların var olduğu ataerkil sistemde, ataerkil pazarlık cinsiyet ilişkilerini düzenlemektedir. Ayrıca belirli kurallar dizisinden oluşan ataerkil pazarlık tarih dışı veya sabit değildir. Toplumdan topluma, zamandan zamana ve hatta aynı toplumda belli bir kesimden başka kesime göre değişkenlik gösterebilmektedir.

Hatta Çin'de son yıllarda 45 yaş üzeri kadınların intihar etmesi artmıştır. Bunun nedeni olarak da Kandiyoti, kaynana-gelin ilişkisi bakımından ataerkil pazarlık dolayısıyla dezavantajı gençliğinde yaşamış kadınların, oğullarının evleneceği kişi üzerinden ataerkil pazarlık ile avantaj sağlayamamaları olarak açıklamaktadır (Kandiyoti, 1988). Burada zamanla gelişen çekirdek ailenin önemi, özellikle aile içerisindeki yaşlı kadınların, kimi zaman ataerkil pazarlık vasıtasıyla edindikleri gücün kullanılması riske girmektedir.

Kadınların pasif direnişinin bir sonucu, ataerkil pazarlık çerçevesinde bakıldığında, itaat, erkek namusunun kendisine bağılı olduğunun kabulü ve eril zihniyet ile uyumluluğa neden olmaktadır (Kandiyoti, 2007). Ataerkil sistemde bir kontrol kodu olarak işleyen namus kavramının, kadınlar tarafından kabulü erkeklerin bu kontrolü cinayete varacak kadar genişletmelerini nispeten kolaylaştırmaktadır. Ancak bu bağlamda belirtilmesi gereken husus, ataerkil pazarlığın hiçbir şekilde erkek şiddetini meşrulaştırıcı faktör olarak ele alınmamasıdır.

Ataerkil toplumlarda, diğer egemenlik sistemlerinde olduğu gibi hem koruyucu hem de baskıcı unsurlar bulunmaktadır. Bu sistem içerisinde sadece erkeklerin değil, aynı zamanda kadınların da kendi güçleri vardır ve bu güçleri belirli beklentilerin gelmesini düşünerek ataerkil sistemin yararına kullanabilmektedir (Özakın, 2016). Buradaki beklenti tek taraflı düşünülmemelidir. Örnek vermek gerekirse, geleneksel ritüellerin baskın olduğu kesimlerde, namus konusunda erkekler gibi yaşlı kadınların da sözü geçmektedir. Burada kadınların, namus bağlamında ataerkilliğin devamlılığını sürdürmede yardımcı olarak edindikleri çıkar o bölgede veya kendi çevrelerinde sözlerinin geçmesi ve güçlü görünmeleri olabilmektedir.

Namus bağlamında ele alındığında da ataerkil pazarlık önemli rol oynamaktadır. Buradaki ataerkil pazarlığın en başlıca olanı, erkekte olduğu gibi kadının da namus ve namus ile ilgili değerleri içselleştirmesidir. Bunun sonucu, kadının namus cinayetine teşvik etmesine ve hatta bizzat namus cinayeti işlemesine kadar varabilmektedir.

Welchman, namus kodlarının sağlanmasında kadınların önemli bir şekilde yer aldığını belirterek, namusun sağlanmasında rolü bulunan hareket, iletişim,

arkadaşlık, eş seçme ve benzeri kısıtlamaların temin altına alınmasında kadının rolüne dikkat çekmektedir (Sen, 2014). Örneğin, eş seçerken bir anne, teyze veya aile içerisindeki bir kadın, kendi kabul ettiği ataerkil ve namus değerleri çerçevesinde, ailedeki genç bir kadının evleneceği kişi üzerinde tavsiyede bulunabilir veya hatta zorlayabilir. Burada dedikodu da önemli olmaktadır. Özellikle namus bağlamında, daha önce de belirtildiği üzere kadının namusu, ayrıca ailenin veya cemiyetin namusunu temsil ettiğinden dolayı, kadının hakkında çıkan namusa yönelik herhangi bir söylenti veya dedikodu söz konusu kadının öldürülmesine kadar neden olabilmektedir.

Ancak burada özellikle belirtilmesi gereken husus, kadınların ataerkil pazarlık dolayısıyla bu cinayetin faili olarak algılanmamalarıdır. Ataerkil pazarlık, belirli koşullar altında bu şekilde davranmak durumunda kalan veya bu şekilde davrandığının bilincinde olmayan, hatta bu bilinçte olamayacak şekilde yetiştirilen kadınlar için gerçekleştirilen bir kavramdır.

Sonuç olarak, ataerkil pazarlık içerisindeki kadınlar, ataerkil sistem içerisinde belirli statüler elde ederken, hemcinsinin aleyhine hareket etmek durumunda kalmaktadır. Ataerkil sistem içerisinde, kadınlar, bunun farkında olamayacak şekilde yetiştirilmektedir veya öğretilmektedir.

2.2 ŞİDDET BAĞLAMINDA NAMUS VE NAMUS CİNAYETLERİ

Modern toplumlar, şiddeti desteklemeyen, şiddetin bulunmadığı toplumlar olma idealine dayanmaktadır. Ancak bu toplumlarda, şiddetin devamlılığına bazı yönlerden göz yumulmaktadır.

Ataerkil sistemde erkek kadın üzerinde hakka ve güce sahiptir. Ataerkilliğin baskın olduğu toplumlarda erkekler güçlü ve üstün olarak algılandıklarından dolayı kadınları korumak ve kontrol altında tutmak zorundadır. Başka bir deyişle namus kültürlerinde kadın bağımsız bir insan, bir özne olarak değil, mülkiyeti erkeğe ait olan bir nesne olarak algılanmaktadır.

Ataerkil toplumlarda, daha önce bahsedildiği üzere ataerkil sistemin kendi içinde devamlılığının sağlanması gerekmektedir. Bu devamlılık kapsamında, erkeklikleri ve kadınlıkları inşa ederken, ataerkil sistem göz önünde bulundurulmaktadır. Daha önce bahsedildiği üzere işbirliği içerisinde olan erkeklere, hegemonik erkeklik değerlerine göz yummaları veya desteklemeleri için bazı avantajlar veya statüler verilmektedir. Namus bağlamında konuyu ele aldığımızda, namus cinayetleri ve namus ile ilişkili olarak kadına uygulanan şiddet devlet, ordu, toplum tarafından belirli avantajları veya statüleri almak adına göz ardı edilmektedir.

Namus bağlamında şiddet, fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet, sözel şiddet vs. olabileceği gibi en uç noktası namus cinayeti olmaktadır. Ülkemizde ve toplumsal eşitsizliğin bulunduğu Pakistan, İran, Hindistan gibi ülkelerde namus cinayetine rastlanmaktadır. Ancak gerek göç ile insanların etkileşimi gerekse de sadece din, ırk gibi nedenlere indirilememesinden dolayı namus cinayeti ve namus ile ilgili şiddet eylemlerinin sadece Müslüman ve Ortadoğu toplumlarda görüldüğünü belirtmek yanlış olacaktır.

Şiddet kelimesinin Latince kökeni olan violentia kelimesine baktığımızda aslında kişiliğe yapılan atıf görülmektedir. Latince de sert ya da acımasız kişilik, güç anlamına gelmektedir (Patrut, Özen & Boz, 2018). Şiddetin hangi türü olursa olsun aslında güç olarak bir hiyerarşinin toplum tarafından kurulması ile

bağlantılı olarak toplumda nispeten 'güçsüz' olarak görülen kadınlara, çocuklara uygulanması, kelimenin kökeni ile bağlantılı olmaktadır.

Nieburg ise şiddeti, "kişileri ya da mülkleri kısıtlamak, yaralamak ya da yok etmek için uygulanan doğrudan ya da dolaylı eylem" şeklinde tanımlamaktadır (Lawrence, 1970). Burada aslında kişileri kısıtlamak ile kastedildiği üzere kadının, toplumda ataerkil sistem tarafından inşa edilen namus, iffet, şeref gibi kavramlar doğrultusunda erkek tarafından korunması gerektiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda erkek, kendinde kadını birçok hak bağlamında kısıtlama hakkını görmektedir. Kadının bu kısıtlamalara uymaması durumunda, doğrudan veya dolaylı eylem ile, başka bir ifadeyle fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, sözel şiddet uygulayarak kadını cezalandırma hakkını kendinde görmektedir.

Ataerkil toplumda erkekler, kadınların namusa uygun olmayan davranışları gördüğünde sözel şiddet, bekaret testi, zorla evlilik, kaçan kadının kendi ailesi tarafından kocaya teslim edilmesi, bakire olmayan gelinin ailesine iade edilmesi, fiziksel şiddet, dövme, kadını intihara zorlama veya öldürme gibi farklı şiddet türlerinden birini uygulamaktadır (Tezcan, 1999). Kadını bakireliği söz konusu olduğunda kadının bekaret testine tabi tutulması cinsiyet temelli şiddetlerden biridir.

Burada asıl şaşırtıcı olan durum, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası tarafından "kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı"nın tanımlandığı 17. maddesi ile herkesin yaşam hakkını garanti altına almayı ve kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamayacağını" taahhüt edilmesine rağmen, yasadışı olan bu şiddet eylemlerinin toplum tarafından meşrulaştırılmasıdır. (Altınay & Arat, 2007). Bu meşrulaştırma, toplumda çizilen kadın ve erkek rolleri tarafından belirlenen sistem içerisinde var olmaya çalışan ve bu sistemi bilinçli veya bilinçsiz olarak sürdüren bireyler tarafından

yapılmaktadır. Örneğin bir ataerkil bir toplum olan Arap kültüründe “bir erkeğin namusu kadının apış arasındadır” (Beyer, 1999) şeklinde atasözü bulunmaktadır.

Türkiye’de eril şiddeti meşrulaştıran en önemli etken cinsel ahlak kurallarının erkeğe verdiği koruma görevidir (Sancar, 2016). Bu koruma görevi vasıtasıyla, kadınların ikincilleştirilerek itaat etmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda şiddet, bir tehdit unsuru oluşturmaktadır. Ayrıca devlet tarafından şiddetin onaylanması veya göz yumulması, şiddetin toplumda daha fazla yer edinmesine neden olmaktadır.

Namus bağlamında şiddet ele alındığında, ataerkil toplumlarda veya daha da özellikle, namus değerlerinin benimsendiği toplumlarda kadının namusu erkeğin şerefi sayıldığından dolayı kadının cinselliğine ve bu cinselliğin korunmasına özellikle bir önem atfedilmektedir. Ataerkil toplumlarda kadının cinselliğini koruma görevi, kadının ailesindeki veya bağlı olduğu topluluktaki erkeklere verilmektedir.

Kadının her türlü davranışı erkeğin namusunu belirlemektedir. Yani kadının cinsel davranışlarının kontrol altında tutulması, erkeğin namusunu korumak adına kendisi için görev niteliğindedir (Uğurlu, 2013). Böylelikle toplumda erkeğe, kız kardeşini, annesini, partnerini koruma görevi verilirken erkeğin sert ve mantık dışı tutumları göz ardı edilmektedir.

Toplumda inşa edilen erkeklik göz önüne alındığında erkeğe kız kardeşini, annesini veya kızını kontrol altında tutma ve namusuna zarar geldiğini düşündüğü bir durumda güç kullanma hakkı verilmektedir. Kadının, bazı davranışları dolayısıyla kendi namusuna ve bu doğrultuda erkeğin şerefine

zarar vereceği için erkek, kadının her türlü davranışını kontrol etme ve gerektiğinde şiddet uygulamak durumundadır (Vandello, Cohen, Grandon & Franiuk, 2009). Buradaki kadının davranışları çoğunlukla cinsellikle ilgili olmakla birlikte asla sadece cinsellik ile sınırlandırılmamalıdır.

Kültürel değerler ve normlar erkeksi ve kadınsı davranışları inşa etmektedir. Erkeksi davranışlar doğrultusunda erkekler kadınlara gerektiğinde şiddet uygulayabilir ve kadınsı davranışlar doğrultusunda kadınlar erkeklerin bu şiddetini affetmek ve kabul etmek zorundadır (Vandello & Cohen, 2003). Hegemonik erkeklik bağlamında sert olmak ve diğerlerinin saygısını kazanmak önemli olduğu toplumlarda hegemonik erkeklige meydan okunduğu zaman erkekler kadınlara karşı saldırgan davranabilmektedir (Uğurlu, 2013). Bu durumda kadınların, uygulanan şiddete karşı durmaları veya bunu kabul etmeyip şikayette bulunmaları veya eşleri tarafından şiddet gördüğü takdirde evliliklerini sonlandırmaları toplum tarafından beklenen veya onaylanan bir tutum değildir. Burada toplumda beklenen işbirliği sadece erkeklerden değil aynı zamanda kadınlardan gelmelidir.

Örneğin, Türkiye’de namus cinayetleri mağduru olabilecek kadınlar, karakollarda gerekli işlemler yapıldıktan sonra evlerine gönderilmekte ve evlerine gönderilen bu kadınlar bir süre sonra öldürülmektedirler. Bu şekilde bu kadınlar ihmal edilmektedir (Sever & Yurdakul, 2001). Hatta bazı durumlarda kadınların şikayetleri, aile birliğinin bozulmaması adına alınmayabilmektedir. Maalesef Türkiye’de aile birliğine verilen önem, kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin önemli nedenlerinden biri olmaktadır.

Ailenin temsiline verilen önemden ötürü, kadınları hayatları, kendi kararları, sosyal hak ve cinsellikleri kısıtlanmaktadır ve kadına yönelik şiddet yüksek olabilmektedir (Uğurlu, 2013). Çünkü ailenin birliğinin sağlanması, bu gibi

toplumlarda kadının bireysel ruhsal ve fiziksel sağlığından daha önemli gör÷lmektedir.

Ailenin korunması veya ailenin namı, şöhreti adına gelenek ve göreneklerden kaynaklı olarak kadına cinsel olarak kendisini sakınma görevi verilmektedir. Kadının evlenmeden önce bekaretini koruması ve evlendikten sonra eşinden başka birisiyle birlikte olmaması beklenmektedir. Aynı beklentiler erkek söz konusu olduğunda bulunmamaktadır.

Kadın, başta kocası olmak üzere baba, oğul ve erkek kardeşin namusunu, adını ve onurunu korumak zorunda olan, onlara ait bir nesne konumundadır. Kadının bu gerekleri yerine getirmediği durumlarda ahlaki değerler namusun kanla temizlenmesini öngörmektedir (Bilgili & Vural, 2011).

Onaylanmayan davranışları nedeniyle bir kadının aile üyeleri tarafından şiddete uğraması namus suçları veya namus adına şiddet ve namusu lekelendiği düşün÷ldüğünde namusun kadının öldür÷lmesi ile temizlenmesine namus cinayetleri olarak adlandırılmaktadır (Uğurlu, 2013). Burada kadının onaylanmayan davranışı, bir erkekle evlilik öncesi birlikte olmak olabileceği gibi bir erkek arkadaş ile sohbet etmek veya eve geç saatte gelmek de olabilmektedir.

Burada kadının toplum tarafından dışlanması söz konusu değildir. Aslında burada, kadınlar söz konusu olduğunda, toplum tarafından dahil edilerek dışlanma söz konusudur (Göksel, 2012). Buna örnek vermek gerekirse, 'adam' öldürmek ciddi bir ceza gerektirirken, evli bir kadının, kocası tarafından başka bir erkekle gör÷lmesi sonucu kocası tarafından öldür÷lmesi, devletin gözünde namusun korunması adına meşruiyet kazanarak cezada indirime kadar neden

olabilmektedir. Burada kadın toplumdan doğrudan dışlanmak yerine dahil edilerek dışlanmaktadır.

Türkiye bağlamında ele alındığında, bahsedilen kadının namusa uygun olmayan davranışlara yönelik tutumlar bölgeden bölgeye, kesimden kesime hatta kişiden kişiye göre değişkenlik gösterebilmektedir. Ancak namus cinayetlerinin işlendiği bölgelerde aşiret kuralları ve töreler hala hüküm sürmektedir.

Aslına bakılırsa namus cinayeti, ailenin sosyal statüsüne, sosyo-ekonomik durumuna, sosyal yapısına, geleneklere uyma isteğine ve diğerlerinin sosyal baskısı sonucuna göre işlenmektedir (Uğurlu, 2013). Başka bir deyişle, örneğin eğitim düzeyi yüksek olan bir ailede yetişen bir kadının, namus cinayeti sonucu öldürülme olasılığı, toplumda öngörülen ve ataerkil sistem ile uyuşan değerlere uygun bir ailede yetişmiş bir kadının namus cinayeti sonucu öldürülme olasılığından daha düşüktür. Burada önemli olan, kadının ve kadının etrafındaki bireylerin namusu tanımlayış biçimi ve bu kavrama verdikleri önem ile ilgilidir.

Namus değerlerine bağlı erkekler, kadınların toplum tarafından belirlenen namusa aykırı davrandığını düşündüğünde kendilerinde onlara şiddet uygulama hatta onları öldürme hakkını görmektedir. Namus cinayetleri hala Türkiye'de yaşanmakla birlikte, ilginç çekici başka bir yön erkeklerin bunları yaparken toplum tarafından dışlanmamaları ve ayrıca kadını öldürdükten sonra alacakları cezayı göz önüne alarak yöntemler geliştirmeleridir.

Bununla bağlantılı olarak, Şanlıurfa ve Batman'da 2000 yılının başında kadın intiharlarının artması dikkat çekmektedir. Bu intiharların bir kısmının namus nedeni ile gerçekleştiği, namus nedeni ile kadının ailesi tarafından intihara

zorlandığı düşünölmektedir (Bilgili & Vural, 2011). Başka bir deyişle, kadının psikolojik şiddet veya tehdit vb. ile intihara süröklenmiş olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Aslında erkeğin ceza almasının önlenmesi için intiharlar, kadının kendi seçimi gibi yansıtılmaktadır. Ancak aile üyelerinin baskısından dolayı bu intiharlar da “dolaylı namus cinayetleri” olarak adlandırılabilir (İsen, 2001). Aile üyelerinin baskısı, yani aslında psikolojik şiddeti, kadının intihar etmesine neden olmaktadır. Ancak üzücü olan, bu durumun netliğinin belirlenememesi ve ayrıca dolayısıyla cezaların verilememesidir.

Namus temelli toplumlarda, kadınlar da erkekler gibi eril sistemin inşa ettiği ve namus anlayışının şekillendirdiği sisteme maruz kaldıklarından dolayı kadınlar da namusunu kirlettiği düşünöldüğünde uygulanacak kuralları bildiğinden dolayı aile üyelerinin belirtmesine gerek duymadan intihar etmeyi seçebilmektedir (Yıldız, 2008). Ataerkil pazarlık kapsamında bahsedildiği üzere, namus anlayışı ile yetiştirilen kadınlar, bu namus anlayışını bizzat kendileri de içselleştirmiş olabilmektedir. Hatta sadece ailesinin adını temizlemek adına değil, kendisi de bizzat ‘hata’ yaptığını düşünerek intihar etmeyi seçebilmektedir.

Ancak kadınlar, aynı hastalıklı toplum içerisinde yaşamalarından ötürü namusa aykırı davrandıklarında vahşi bir şekilde cezalandırılacaklarını veya öldüröleceklerini bildikleri için korktuklarından dolayı intihar edebilmektedir (Uluslararası Af Örgütü, 1999). Namus temelli toplumlarda namus kültürünün intihar gibi belige zarar veren davranışları kolaylaştırdığı söylenebilir (Uğurlu, 2013). Kadınlar ailelerinin statüsüne veya saygınlığına zarar vermemek adına aile üyelerinden gelen sözel bir belirtme olmamasına rağmen baskı altında hissederek intihar edebilmektedir.

Sonuç olarak modern toplumlar her ne kadar bünyelerinde şiddeti barındırmamayı hedeflese de kimi toplumsal gruplara yöneltilen şiddeti ve hatta ölümü göz ardı ederek ataerkil sistemin devamlılığını sağlamaktadır. Namus temelli toplumlarda öngörülen sistem ve uyulması beklenen kurallar, hem erkekler hem de kadınlar tarafından benimsenebilmektedir. Bahsettiğim üzere kadın da namus tanımına uygun olarak kendinin 'namuslu' namussuz' çerçevesinde değerlendirerek intihar etmeyi seçebilmektedir. Bireylerin namusu kabul ederek hareket ettiği her tutum ve tavır aslında namusun devamlılığını sağlamada etken olarak önemli unsurlardan biridir.

Namus adına şiddetin ve namus cinayetinin önlenmesi için bireyler kadar devletlere de önemli görevler düşmektedir. Örneğin Türkiye, namus cinayetlerini ortadan kaldırmaya yönelik olarak CEDAW (The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women) ve Pekin artı beş konferansında taahhüt vermesine rağmen bu eylemleri durdurmak için alınan önlemler yetersiz kalmaktadır (Bilgili & Vural, 2011). Bu doğrultuda, devletin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak adına, gerek adli birimler bağlamında gerekse de koruma birimleri bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine dair bilinci geliştirmeli ve bu doğrultuda yasalar, kanunlar ve kararlar çıkarmalıdır.

3. BÖLÜM

SAHA ARAŞTIRMASININ BULGULARI

Ankara Keçiören, Mamak ve Çankaya'da gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda araştırma soruları ve veri analizi çerçevesinde beş ana temaya ulaşılmıştır: Namus tanımı, strateji olarak susmak ve benimseyiş, erkeklerce kontrol edilen kadın bedeni ve ataerkil ikiyüzlülük.

3.1 NAMUS: KADINLARIN TANIMI

Ataerkil toplumlarda kadınların kontrol edilmesi ve yönlendirilmesi bağlamında namus önemli bir kavram olabilmektedir. Toplumda namusa atfedilen önem bireylere, bölgeye, sosyo-ekonomik statüye, aileye ve kültüre göre değişmektedir. Ancak, namusun bir toplumsal değer olarak benimsendiği her sosyal yapıda gerek tecrübe edilen gerekse de görülen ve duyulanlar aracılığıyla ortak bir namus tanımı belirmiştir. Yapılan görüşmelerde öncelikle kadınların namusa ilişkin görüşleri elde edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Kadın 15 (bekar, 30) namusla ilgili görüşlerini şu şekilde açıklamıştır:

“Namus bence insanın yalan söylememesi, kendine olan özsaygısını kaybetmemesi. Kadın olsun, erkek olsun, karşı tarafa bir güven sağlaması. Eğitimli veya eğitimsiz, oturması, kalkması, yemesi içmesi, hitabı, topluma kendini kazandırması benim için namus, bacak arası önemli değil”.

Burada görüşmecimizin, namusu yalnızca cinsellikle bağdaştırmadığını, bunun dışında bireyin genel davranış ve tutumları ile ilişkili bir kavram olarak belirttiğini

de görmekteyiz. Namusu, yalnızca cinsellikle ilgili olarak algılamadığını ayrıca şu örnek ile de dile getirmiştir:

“Ya da üniversitedeyken arkadaşlarım eskortluk yapardı, paraları yetmezdi, ailelerinden yeterli para gelmezdi. Öğrencilerle birlikte olurlardı. Bu onların namussuz olduğu anlamına asla gelmez. Neden? Çocuk okumak zorunda, devlet destek çıkmıyor, devlet kredi verse de faiziyle alacak, aile vermiyor, çalışsa okula aksayacak. Artık o kendinden vazgeçiyor”.

Ayrıca Kadın 1 (bekar, 23) de namusu cinsellik ile ilgili olarak anlamlandırmadığını belirtmiştir:

“Bir kere namus sadece belli bir yerden ibaret değil, bence bu insanın içi ile alakalı bir durum, bacak arasında olduğunu düşünmüyorum”.

Görüşmecimiz namus söz konusu olduğunda bireyin karakterine vurgu yaparak aslında “bacak arasında olduğunu düşünmüyorum” demektedir. Kadın 9 (bekar, 41) da namusu benzer şekilde tanımlamıştır:

“Namus ilk olarak dürüstçe hem kendini ilk kendine dürüstlük daha sonra çevreye karşı dürüst davranmak ama bunun namusun cinsellikle en ufak alakası olmadığını düşünüyorum hani namuslu olmak düzgün yaşamak karakterli olmak verdiği sözü tutmak temelde kendine dürüst olmak çevreye dürüst olmak güven vermek bütün bunlar bana namusu çağırıyor”.

Şimdiye kadar bahsedilen kadınlar namusu aslında cinsellikten uzak olarak ve yalnızca kadının değil insanın karakteri, davranışı, tutumu ve tavırları ile ilişkili olarak tanımlamıştır. Özellikle her iki cinsiyeti kapsayan bir kavram olduğunu, Kadın 10 (bekar, 25) şu şekilde belirtmiştir:

“Bir kadın olarak bir erkek olarak değil namus kavramına ben cinsiyetsiz olarak bakıyorum namus benim için doğru dürüst bir insan olmak erdemli bir insan olmak anlamına geliyor”.

Ayrıca bu görüşmeciler namusun cinsellikle alakalı olmadığına dair özel bir vurgu yapmalarına rağmen aslında namusu bir şekilde olumlu özellikler atfederek tanımlamıştır. Buna karşın, Kadın 3 (evli, 27) ise namusu, olumsuz bir vurguyla açıklamıştır:

“Kimin namusu lan? bu kimin namusu? yeter artık (gülüyor) yeter ya benim bedenim üzerinden namus bilmem ne namusu bedenimize, bize davranışlarımıza kısıtlama getiren bir şiddet türü olarak görüyorum. Bize dayatılan namusun kesinlikle bir şiddet olduğunu düşünüyorum”.

Kadın, toplumun namusu kadın bedeni üzerinden meşrulaştırdığı bir kısıtlama aracı olarak gördüğünü dile getirmiştir. Burada cinselliğe yapılan vurgudan ziyade toptan namus kelimesinin sorgulanması söz konusudur. Aslında kadın, “kimin namusu” diyerek namusu erkeklerin kadın bedeni üzerindeki tahakkümünü meşrulaştırıcı bir etken olarak gördüğünü belirttiğini söyleyebiliriz.

Öte yandan namusu gereklilik olarak ele alan Kadın 6 (evli, 47), namusu şu şekilde açıklamıştır:

“Namuslu olmak namuslu yaşamak bir kadına yakışan en güzel özellik bence. Yani bir kadın şey olmalı nasıl olmalı yani bir erkek gibi değil, kadın böyle ağır olmalı. Ondan sonra dışarda da evde de hareketlerine dikkat etmeli, o ilerde bir anne olacağı için daha kutsal... Anne olsun veya olmasın yani kadın erkek gibi dinimizde de kadına öyle değer verilmiş. Kadın şımarık olmamalı, açık saçık giyinmemeli, kendini teşhir etmemeli çünkü allahü teala da kadına o kadar çok değer vermiş ki onu böyle kapalı kutular içinde saklansın yani bir mücevher bir altın gibi görmüş onu, o yüzden de mesela erkekler tarafından da çok değerli tutulmalı”.

Burada kadın, aslında namusu kadına yakışan en güzel özellik olarak tanımlamakla birlikte erkeği bu tanımın kapsamına almamıştır. Bu bakımdan namusun, kadınların ‘dikkat etmesi’ gereken bir kavram olduğunu belirtmiştir. Ve aslında burada asıl dikkat çeken ise dine de atıfta bulunularak kadınların “mücevher gibi” olduğuna vurgu yaparak aslında erkekler tarafından korunması gerektiğini belirtmiştir. Bu görüş, bizi tam olarak da toplumda erkeklerin namus bahanesiyle kadınların koruyuculuklarını üstlendiği göreve yönlendirmektedir. Buradaki sorun, erkeklerin kendilerinde kadınları koruma görevini görmek ile birlikte gelen daha sonrasında herhangi bir olumsuz durum olduğunu düşündüklerinde kadını cezalandırma hakkını kendilerinde görmeleridir.

Kadın 13 (bekar, 56) ise sosyal bir değer toplumsal anlamına ve varlığına materyalist bir bakış geliştirmekte, konuyu mülkiyet ilişkileri çerçevesinde ele almaktadır:

“Aslında namusa şöyle bakıyorum, namus kavramı, bütün belirleyici olan üretim ilişkisi ve üretimin bölüşümü. Dolayısıyla üretimin bölüşümündeki o biçim, kadının sahiplenilmesine ve kadının da bunun bir parçası haline getirilmesi ile ilişkili bir şey. Bu anlamda da bu mülkiyet ilişkisinin belirlediği temel, kadını da bir mülk, eşya haline, dolayısıyla kadına da bu anlamda namusu, işte evlenmeden önce babanın namusu, erkek kardeşin namusu, evlenince bu devir teslim edilerek kocanın namusu olarak şey yapıyor”.

Burada aslında, üretim ilişkileri bağlamında ele alındığında özellikle Sanayileşme sonrası dönemde erkeklerin çalışması ve kadınların evde kalmasına bağlı olarak ve kapitalist sistemin getirdiği ‘sahiplenme’ kavramları ile bağlantılı olarak mülkiyet ilişkisi bağlamında kadının da artık bir mülk, eşya, sahiplenilen bir eşya olarak görüldüğünü belirtmektedir. Namus da bu sahiplenmeyi, meşrulaştıran ve bu sahiplenmenin önünü açan bir kavram olarak var olmaktadır.

3.2 KADIN STRATEJİLERİ: SUSAN KADINLAR

Kadınların var olabilmek adına ataerkil sistem içerisinde geliştirdikleri stratejiler bulunmaktadır. Bizzat ataerkil toplum tarafından yetiştirilmiş olmalarından dolayı ataerkil ve eril zihniyeti kadınların benimsemesi de mümkündür. Kadınlar, bilinçli veya bilinçli olmadan aldıkları kararlar, gerçekleştirdikleri eylemler ve belirli durumlara karşı gösterdikleri tepkiler ile ataerkil sistemin devamlılığının sağlanmasında ve bu sistemin bir bakıma meşrulaştırılmasında rol oynayabilmektedir. Kadın 1 (bekar, 23), üniversite yıllarında şahit olduğu olayı şu şekilde açıklamıştır:

“İki sevgiliydi, sanırım, yanlış değilse. Kadına (bir an duraksadı) karşı bağırıyordu, işte ne bileyim değişik sözler kullanıyordu. Ee bu durum beni çok itti. Çok şaşırttı daha doğrusu. Kadının böyle bir şeye maruz kalması ve sesini çıkartmaması beni çok şaşırttı”.

Bağırmanın, yüksek sesle konuşmanın bir sözel şiddet olduğu kabulünden yola çıkarak, burada bir kadının kendisine uygulanan şiddete karşı çıkmaması söz konusudur. Bunu yaparken kadınlar da sistemden elbette belirli çıkarlar edinmektedir. Bu eril düzen içerisinde bir statü edinmek veya bizzat bu sistem içerisinde var olmak olabilmektedir. Burada söz konusu kadının, muhtemel olarak edildiği çıkar ise erkek arkadaşı ile ilişkiyi sürdürmek. Bu bağlamda kadının susması, bir bakıma erkeğin kadın üzerinde kurmaya çalıştığı hegemonyanın yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Bir başka görüşmede ise, Kadın 1 (bekar, 23), aslında kendi ekonomik özgürlüğünün olmaması dolayısıyla içselleştirmedeği değerleri kabul etmek durumunda kaldığını şu şekilde açıklamıştır:

“Mesela saat 9-10 oluyor. Kadın kısmının bu saatte ne işi var gibi bir tabir kullanılıyor, tabi ki çok yanlış. Ama tabi bizim toplumumuzda bu yer edinmiş. Bunu değiştiremiyoruz. Bana da doğru gelmiyor ama ailemle yaşadığım için mecburen kabul etmek zorunda kalıyorum”.

Kadın, ailesinin kendisine yönelik tutumlarını kabul etmemesine rağmen onlarla birlikte yaşamasının bu kuralları veya koşulları kabul etmek zorunda kalmasına neden olduğunu belirtmiştir. Kadının ekonomik özgürlüğünün olmaması ve bir birey olarak yalnız yaşayamaması, birlikte yaşadığı insanların, toplumda kabul edildiği üzere, ‘namusunu’ temsil ettiği anlayışından hareketle kadının birlikte yaşadığı kişilerin kurallarına tabi kalması gerektiğini düşünmesine neden olabilmektedir. Burada yapılan bir başka vurgu ise aslında kadının, toplumda yer edinmiş anlayışın değiştirilemeyeceğinden gelen bir kabuldür.

Anne ve babası ayrılmış görüşmecimiz, Kadın 5 (bekar, 24) ise, babasına ve babasının ailesine gittiğinde davranışlarındaki değişimi şu şekilde açıklamıştır:

“Şimdi babam ve babamın bulunduğu aile yapısını düşünecek olursak, babaannem ve dedem de dahil oradayken ve oraya gittiğim zaman kendimi daha baskı altında hissediyorum mesela oradayken evden saat 10’dan sonra çıkamam parka gidemem...”

Burada kadın, babasının ve onun ailesinin benimsediği yaşam tarzı paralelinde onlardan kabul görmek ya da o çevrede göze batmamak adına kendi görüşlerine uymamasına rağmen belirli kurallar kapsamında davrandığını belirtmiştir. Bunun da aslında ataerkil sistem tarafından kadına uygulanan kısıtlamaların yeniden üretilmesine neden olduğunu belirtebiliriz. Kadın 6 (evli, 47), kadınların kısıtlanmasını şu şekilde meşrulaştırmıştır:

“Çalışmayan, okumayan hanımlar kendilerini birazcık daha böyle baskın (baskılanan), ondan sonra eşi tarafından kısıtlanan bir yaşam tarzı sürüyorlar ama çalışanlar, okuyanlar birazcık daha rahat, hani biz de çalışıyoruz, biz de yaparız, bir de gezeriz, biz de tozarız işte hayatıma kimse karışmasın gibi sorunlar yaşıyor ama o da evliliklerin çabuk bitmesine sebep oluyor, fazla uzun sürmüyor, öyle olmaması gerekiyor”.

Burada görüşmecimiz, ekonomik özgürlüklerini ellerine alıp ataerkil sistemde belirlenen kurallar dahilinde yaşamayan kadınların evliliklerin bitmesine neden olduğunu belirtmektedir. Burada, aslında ataerkilliğin sürdürülmesi bağlamında ataerkil pazarlık içerisinde olduğunu belirtebiliriz. Burada kadın, ataerkil sistemde kabul görecektir ve erkekler tarafından benimsenecektir. Kadın 3 (evli, 27) ise ataerkil pazarlığa özellikle vurgu yaparak bir eleştiri getirmektedir:

“Ay bir anda herkes çoban köpeği kesiliyor. Herkes bir namus bekçisi yani...herkes kendini onu savunabilecek bir iktidar şeyinde görüyor

sen kimsin ya ... biraz da ataerkil pazarlıktan dolayı kadınlar da bunu kadınlara yapıyor, bir anda bir bekçi kesiliyorlar yani”.

Kadınlar, ataerkil sistemde varlıklarını sürdürebilmek adına bizzat bu eril zihniyeti devam ettirebilmektedir. Kadınlar toplum tarafından kabul edilebilmek için ataerkil toplumda erkeğe verilen kadının koruyuculuğu görevini de başka kadınlar üzerinden yapabilmektedir.

Kadınlar, sadece toplumda kabul görmek için değil, ekonomik, sosyal statü gibi çıkarlar doğrultusunda da ataerkil sistemi devam ettirmede rol oynayabilmektedir. Türkiye’de evliliğe verilen önem ve boşanma sonrası kadına atfedilen sıfatlar ve boşanmış bir kadına yönelik toplumdaki bakışlar göz önüne alındığında evli kadınların, hem bunları göze alamamasından hem de başka nedenlerden ötürü, ataerkil düzenin devamlılığında rol oynadığı söylenebilir. Kadınlar, evlilikleri dolayısıyla elde ettikleri ekonomik avantajdan vazgeçmemek adına mutsuz oldukları veya sorunlar yaşadıkları evliliklerini bitirmemeyi tercih edebilmektedir. Kadın 13 (bekar, 56), öğretmen olan iş arkadaşlarından bir kadının, gayet mutsuz ve sevgisiz olan evliliğini bitirmeme nedenini şu şekilde açıklamıştır:

“...ben ayrılısam aynı şartlarda yaşayamam, eşim bana şunları sağlıyor, çocuklarım var, bunları okutmakta zorluk çekerim diyor, aslında temelde ekonomi çok belirleyici ama bu ekonomi aynı zamanda bir ikiyüzlülüğü de getiriyor diyelim”.

Burada ekonomik neden veya elde edilen ekonomik avantajın sürdürülmesine dair istek, ataerkil pazarlığın bir parçası olarak değerlendirilebilir. Buradaki örneklerde aslında, bir şeylerin farkına varmasına rağmen ataerkil sistem içinde var olmak adına susan kadınlar görülmektedir. Ataerkil pazarlık olarak açıkladığımız durum, görüşmelerden elde edilen bilgilerden de görüleceği üzere ekonomik, sosyal statü elde etme, ataerkil toplum içerisinde varlığını koruyabilme gibi nedenlerden ötürü kadınların ataerkil sistemin değerlerini

benimsemesine veya bu değerleri benimsememesine rağmen susarak katlanmasına yol açabilmektedir.

3.3 KADIN STRATEJİLERİ: BENİMSEYİŞ

Kadınlar susmanın yanı sıra, bu ataerkil toplum içerisinde de yetişmiş olduklarından dolayı bazı kuralları ve anlayışları bilinçli veya bilinçsiz olarak benimseyebilmektedir. Kadın 6 (evli, 47), namusun tanımını yaparken aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

“...kadın da kendini ağırdan satmalı ki böyle basitleştirmemeli, hareketleriyle davranışlarıyla yaşantılarıyla ki, erkeklerin gözünde daha değerli olsun böyle yaşarsa öyle davranırsa bence kıymetli olur bir de namusuna dikkat etmeli yani erkeklerle düşüp kalkmamalı ondan sonra bir kişiyi sevmeli... Erkekler gece sokağa daha rahat çıkabiliyorlar ama kadınlar çıkamıyorlar çünkü kadınlar biraz bedensel açıdan güçsüzler, nazikler, kibarlar, onları uygunsuz şartlarda uygunsuz yerlerde bulunmaları çok doğru değil, başlarının çaresine bakamazlar”.

Görüşmecimiz, kadın ‘çiçektir, narindir, kırılıgandır, güçsüzdür, korunması gereken bir varlıktır, annedir, kutsaldır’ gibi ifadelerle ataerkil sistem tarafından kadınlara dayatılan sıfatları, aslında namusu tanımlarken kullanmıştır. Burada görüşmecinin, özellikle edindiği bir çıkar olmamakla birlikte, eril düzende yetişmesi ve bir bakıma kendini gerçekleştirecek koşulların karşısına çıkmaması dolayısıyla kendisi de eril sistem tarafından ‘namusa’ ilişkin olarak belirlenen ifadeleri kullanmıştır. Böylelikle, kadın aslında eril değerlerin lehinde söylemleri yeniden üretmektedir.

3.4 ERKEKLERCE KONTROL EDİLEN KADIN BEDENİ: KENDİNE SAHİP ÇIK!

Kadınlar çeşitli kontrol araçları tarafından erkekler tarafından kontrol edilmektedir. Bu bağlamda bazı toplumlarda kadınların davranışları kısıtlanmaktadır veya kadınlara belirli konularda müdahale edilmektedir. Kadın 1, kendisinin kontrol edildiğini şu sözlerle aktarmıştır:

“Kadın her zaman zor bir konumda yani rolü çok zor kadının. Eee çünkü neden, çünkü sen kadınsın. İşte şuraya gitmen doğru değil. Sen kadınsın, kızım kendine sahip çık”.

Genelde kadınlara “kendine sahip çık” ifadesiyle aktarılmak istenen namus bağlamında toplumun onaylamadığı herhangi bir davranışta bulunmamaktır. Bu davranışlar mesela Kadın 1’in daha sonra aktardığı üzere kadının geç saatte eve gelmesi, kıyafetinin toplumun belirlediği standartlara aykırı olması olabilmektedir.

Kadın 5, “kendine sahip çık” bağlamında ele alınabilecek kontrol tavrını eski erkek arkadaşından gördüğünü şu şekilde aktarmıştır:

“1 yıl öncesinde bir sevgilim vardı, erkek arkadaşım, erkek arkadaş pek olmadı da sevgilim vardı Bana her konuda yani dışarıya çıktığımızda hareketlerimden tutun gülüşüme işte konuşmama, davranışıma, ona bakışıma, dışarıya bakışıma, giydiğime ettiğime her şey kadar karıştırdı ve en çok ondan müdahale vardı... Yani bu kadar baskı insanı kendinden de uzaklaştıran bir şey ve dolayısıyla zaten sağlıklı bir şekilde devam etmedi bitti. Ama bunun farkında olamayıp ve bir güzel bir şey zannedip devam ettiren de bir çok kadın var yani... Demek ki beni paylaşmıyor, demek ki beni işte seviyor, sevdiği için kıskanıyor diyen bir sürü kadın var”

Belirli davranışları sergilerken bunlar için neden bulmak veya deyim yerindeyse 'kılıfını hazırlamak' karşı tarafa kabul ettirme açısından önemli olabilmektedir. Erkeklerin genelde kullandıkları 'seni kıskanıyorum ondan' veya 'dışarıya güvenmiyorum' gibi ifadelerle kadınların kıyafetinden gece dışarı çıkma gibi birçok konuda davranışlarına müdahale etmek için kılıflarını oluşturmaktadır. Kadın 5'in aktardığı üzere bazı kadınlar, beni sevdiği için kıskanıyor diye düşünerek bu kıskançlığın bir kontrol aracı olarak kullanıldığını göz ardı etmektedir.

Benzer şekilde, ailenin diğer erkek bireylerinden, örneğin erkek kardeşler, erkek kuzenlerden gelen bir kontrol de kadınların hayatında var olabilmektedir. Kadın 7, erkek kardeşlerinin çalışma hayatı dahil olmak üzere birçok konuda kendisine tavrını şu sözlerle açıklamaktadır:

"ilk başta çalışmama karşı çıktılar işte çalışıp ne yapacaksın falan... daha sonra işte dediğim gibi arkadaşlarla falan görüştüğüm zaman sen bir bayansın ne işin var? Ben çalışıyorsam arkadaşım da olur eşim de olur dostum da olur hani... ha bu şöyle anlaşılmasın işte işten çıktığım zaman gece yarısı falan eve geliyorum en geç geldiğim saat 10 dur yani zaten saat 7 buçuk 6 buçukta falan işten çıkıyoruz bizim servisle gelmemiz 7 oluyor, 7 buçuk gibi falan 9 a kadar 9 buçuğa kadar görüşme süremiz bu yani bu konuda baskı yapılır o da erkek kardeşim".

İş hayatı, kadının ekonomik özgürlüğünü almasıyla birlikte diğer her alanda özgürleşmesine yol açan bir kapı niteliğinde görülebilmektedir. Erkeklerin, özellikle kadınların çalışma hayatına karışmaları daha sonrasında kadınların elde edeceği özgürlük anlayışından kaynaklanabilmektedir. Burada kadının dışarı çıkmasına kısıtlama konularak aslında onun diğer alanlarda edineceği özgürlüğün de kısıtlanması sağlanmaktadır. Geç saatte dışarı çıkma konusunda Kadın 7'nin de aktardığı üzere, bu durum aslında kadınlar tarafından da

desteklenebilmektedir. Kadın 7, aktardığı sözlerle aslında kadının 'gece yaraları' eve gelmesinin kendisinin de tasvip etmediği bir tutum olduğunu belirtmektedir.

Dışarı çıkma bağlamında Kadın 2, şunları aktarmıştır:

“ben gezmeyi çok seviyorum bayılırım yani gezmeye saat de fark etmez gezerim. Akrabalarım da çok karışır niye oraya gidiyorsun niye geziyorsun kız başına gidilir mi kız başına yapılır mı? Yani bu oluyor benim düşüncem size ne? Öyle yapıyorum annem misiniz babam mısınız size ne?”

Kadın 2, kendisine akrabaları tarafından gezme, dışarı çıkma konusunda karışıldığını aktarırken, aslında son kelimeleri ile anne ve babanın karışma hakkı olduğunu ifade etmektedir. Burada kadın, özgürlüğünün başkaları (akrabaları) tarafından kısıtlanmasına karşı çıkmasına rağmen çekirdek ailesinin veya anne ve babasının kendisi üzerinde bu tarz kontrol hakkının bulunduğunu düşünmektedir. Bir taraftan kısıtlanmasının yanlış olduğunu savunurken, öte taraftan bazı kimseler (anne-baba) tarafından kısıtlanmasının normal olduğunu belirtmektedir. Burada, bir bakıma karşı çıkış bulunurken, bir bakıma da anne ve babaya kısıtlama görevi vererek aslında bir ataerkil pazarlığın bulunduğu da söylenebilir.

Kadın 11, ekonomik özgürlüğün toplum tarafından kadının kontrol edilmesine dair bir karşı koyma aracı olarak görüldüğünü şu şekilde aktarmıştır:

“...tanıdığım kişiler üzerinde tabii ki baskı var. Dediğim gibi bu da yine şeye de bağlı yani hani küçük çevrede yaşamamanın verdiği şey gibi sonuçta hani eğitilmiş olarak ya da maddi anlamda özgür olan kişiler olduğunda başka, diğer türlü başka, şimdi ben hani tamam bazen mahalle baskısı diyorum ama bir taraftan da ben maddi olarak özgürüm deyip şey yapabiliyorsunuz”

Görüşmecimiz, mahalle baskısı diyebileceğimiz bir baskı durumunda kendi maddi özgürlüğünü belirterek bu tarz baskılara karşı koyabileceğini belirtmiştir. Başka bir görüşmeci kadın 11 ise, kendisine arkadaşlarından, yakın çevresinden gelen bir baskının bulunmayışını kendisinin cinsiyetsiz olarak görülmesine bağlamıştır:

“Öyle bir baskı hissetmiyorum hiçbir zaman toplum içinde cinsiyetsizmişim gibi bir şey aslında erkek arkadaşlarımla da nasıl söylesem diğer kadınlara yaklaştıkları gibi değildir, rahatlar”.

Burada kadının cinsiyetsiz olarak görülmesi dolayısıyla baskı görmemesi söz konusudur. Aynı mesele, çoğunlukla taşrada yaşayan kadınlarda da görülebilmektedir. Örneğin aşiret sistemlerinin veya ağalık yapılanmasının baskın olduğu kesimlerde, genelde söz sahibi ailenin en büyük erkeği, yani babasıdır. Babanın ölmesi durumunda söz sahibi en büyük erkek çocuğu olurken, annenin veya yaşıyorsa babaannenin de söz sahibi olduğu görülmektedir. Burada yaşlı kadın, aslında menopoza da girmiş olması muhtemel olarak artık kadın olarak görülmeyip cinsiyetsiz olarak görülmektedir. Bu sayede kendisi üzerindeki kontrol ve baskı ortadan kalkmakla birlikte aslında bu kültürde yetişmiş olmasının verdiği dezavantajla, kendisi eril bir düşünce yapısına sahip olarak eril değerlerin diğer kadınlar üzerinde sürdürülmesinde destekçi olabilmektedir.

Görüşmecilerden Kadın 15, aslında kontrol araçlarının günümüzdeki kolaylığına ve çeşitliliğine dikkat çekmiştir. Özellikle sosyal medya kadınların arkadaşlıklarının, kıyafetlerinin, sosyalleşmelerinin kontrol edilmesi bağlamında ataerkil toplumlarda önemli bir araç haline gelmiştir:

“Mesela paylaşım yaptığımızda aaa ... yine mi dışarıdasın, bu saatte de mi? İnsanlar kendileri gezerken bir şey yok ama bir kadın olarak sen gezince göze batıyor”.

Bu bağlamda kadınların sosyal medyayı bile ‘namus’ bağlamında ele alındığında, rahat ve özgür bir şekilde kullanması kısıtlanmaktadır. Aslında sosyal medyada bizler, kendimizi takipçilerimize, dolayısıyla topluma bir şekilde göstermekteyiz. Çalışmanın başında da bahsedildiği üzere namusun bir parçası da nam, özellikle de ailenin namıdır. Burada kadınlar, aslında sosyal medyada örneğin geç bir saatte dışarıda paylaşım yaptığında bu toplum tarafından da görüldüğünden, kadının namusuna, dolayısıyla ailenin namusuna, namına tehdit oluşturduğu düşünüldüğünden kadınlar birçok alanda olduğu gibi sosyal medyada da kısıtlanmaya maruz kalabilmektedir.

3.5 NAMUS: ATAERKİL İKİYÜZLÜLÜK

Görüşme yapılan kadınlara, hayatlarında tecrübe ettikleri veya şahit oldukları namus ile ilgili durumlar sorularak hem çevrelerindeki kişilerin namusa bakış açıları hem de kendi bakış açıları elde edilmiştir. Bu sayede aslında kadınların namus anlayışının, toplumda öngörülen namus anlayışı ile ne denli uyduğu görülmüştür. Kadın 15 (bekar, 30), etrafındaki kişilerin namusa bakışlarını şu açıklamıştır:

“(Yakın çevreme göre namus) Kapalı giyinmek, saat 7, 8’den sonra eve gelmemek, kazandığını eve vermek ama sosyal bir birey olarak moron gibi asla bir şey yapmamak. Saçını absürt renklere boyatmamak, piercing, dövme yaptırmamak... Mesela kolumda, belimde dövme var. Bunları dayım bilse adım or....ya çıkar.”

Burada görüşmecî kadın için normal olan dövme, saçını boyatmak veya sosyalleşmek gibi eylemlerin aslında etrafındaki kişilere, özellikle de akrabalarına göre namussuzluk olarak algılanabileceği belirtilmektedir. Burada kadının namusu şekil veya görünüş bakımından değerlendirilmektedir.

Sosyalleşme bağlamında belirli bir erkek-kadın ayrımı yapılmamasına rağmen Kadın 7 (evli, 45) bu tanımı cinsiyetler arasındaki farka da vurgu yaparak aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

“Mesela annem babam olsun, işte eşim dışarda olduğu için ben çalışan bayan olduğum için bazen oluyor... işte arkadaşlarla görüşüyorsun iş çıkışı... ama annem babam, çok baskı var işte sen bir kadınsın, sen işte bu saate kadar dışarda ne geziyorsun falan”

Burada kadının eşinin dışarıda olması dolayısıyla kontrol görevi doğrudan babasına ve annesine geçmiştir. Kadın olmasından dolayı iş çıkışı dışarı çıkması bile sorun olabilmektedir. Aynı şekilde Kadın 7 (evli, 45) Kadın 15 gibi görünüşü üzerinden de kadının kontrol edildiğini şu şekilde açıklamıştır:

“Mesela açtım saçımı boyattım diye namussuz oldum, bir akrabam öyle dedi, saçını boyatıyormuşsun, işte eşi demiş ki benim teyzemin kızı hatta bu ben saçımı boyatmak istiyorum, o boyatmış saçını boyatan kadınlar o...luk yapıyor”.

Kadın 1 (bekar, 23) ise namusun doğrudan erkeğini kapsamadığını şu şekilde belirtmiştir:

“... işte gece dışarı çıkmak vs., erkek arkadaşım ile olan ilişkim süresinde, arkadaşlarımla olan ilişkimde ailem tabii ki çok fazla yönlendirmede bulunabiliyor bazen. Hani o erkek yapabilir ama sen kadınsın denilen lafları çok duydum. Beni rahatsız etti ama bu daha çok kadın olmamdan dolayı baskı hissettim, yönlendirmelerde

bulundular. Erkeğin namusu yoktur tabirini çok duydum ve gülüyorum. Eğer dinen baktığımız zaman, ki dinen onlar da bakıyor, Allah katında namus her ikisine de var, o zaman onları da değerlendirelim”.

Burada görüşmeci kadın, sosyalleşme bağlamında gördüğü kısıtlamayı erkeğin görmediğini belirtmiştir. “Erkeğin namusu yoktur” ifadesi ile aslında tüm kısıtlamanın kadına yönlendirildiği vurgulamaktadır. Kadın 10 (bekar, 25), namusun toplumda yalnızca kadınlara atfedilen bir terim olduğunu aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

“Yakın çevremde ve akrabalarım da bence namuslu olmak sadece kadınlara atfedilen bir terim olduğunu düşünüyorum, onlar öyle düşünüyor, namuslu olmak bence toplum tarafından namuslu olmak kavramı şu evlenene kadar bekaretini korumak ya da evlendikten sonra hareketlerini kısıtlayıcı bir şekilde davranmak bence onlara göre öyle”

Burada toplum tarafından belirlenen namus kavramının, yalnızca kadını kapsadığı ve aslına bakılırsa kadının bekaretini koruması ve bu bağlamda hareketlerini kısıtlaması gibi yükleri kadının omzuna yüklemektedir. Özellikle evlilik öncesi ve evlilik dışı cinsel birlikteliklerde aslında kadın ve erkek için farklı tutumlar alınmaktadır. Erkek için normal olan bir birliktelik, kadın söz konusu olduğunda kadının öldürülmesi ile sonuçlanabilmektedir. Kadın 13 (bekar, 56), bu durumla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

“Erkek bu elinin kiri. Hatta başta evlilik dışı ilişkiler bile erkeğin elinin kiri, o bu tür ilişkileri dahi anlatırken, ne kadar, evliliğin dışında

yaşadığı ilişki onu daha çok erkekleştiren, erkeklik deneyimini arttıran bir artı olarak geçer ama kadının evlilik temelinde söylemiyorum ama bize namus olarak şey yapılan şey hep ikiyüzlülüğü yaşatıyorlar. Böyle bir evlilik ilişki içerisinde kadın başka bir ilişkiyi yaşamış olsa, çünkü o yasak, istenilen bir evlilik değil. Bana etik gelmeyebilir çünkü ben öyle bir hayatı yaşamam, o kadının koşullarında en nefret ettiği birisiyle evlenmiş ve bir başkasıyla ilişki kurması aslında insan olarak engellenmeyecek bir şeydir de aynı zamanda. Ama yasaktır toplumda. Bu ortaya çıktığında ya kadının ölümüdür, kadın namussuzdur, kadın en kötü şeye uğrar, fahişedir, ama erkeğe de erkeklidir, erkeklik değeri artmıştır”.

Görüşmeci kadın, aslında ataerkil toplumda bekaretin ve cinsellikle ilgili yasakların yalnızca kadınlar ile ilgili olduğuna vurgu yaparak aslında eril sistemin ikiyüzlülüğünden bahsetmektedir. Erkekler söz konusu olduğunda sorun olmayan davranışlar, kadınlar söz konusu olduğunda öldürülmeye kadar varabilmektedir. Kadın 2 (bekar, 26), ayrıca bu konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

“Namuslu yaşamak benim akrabalarımnda sadece kadına özel bir şey onu giyemezsin, onu giyersen namusuz olursun, onunla gidip oraya bir şey yaşayamazsın namussuz olursun bunu yapamazsın namussuz olursun yani hep bu kavram var ki sadece akrabalarda değil aslında yaşadığımız bu çevrede bile... yani mesela mini etek giyiyor ya namussuzluk yapıyor evet baksana ben mesela şu an kapalıyım ama açıkken mini etek de giydim askılı da giydim ve bundan hiç gocunmadım da yani bu benim namusumu mini etek belirleyemez ya da bir askılı t-shirt benim namusumu belirleyemez benim vicdanım bence benim namusum”

Görüşmeci kadın açık bir şekilde etrafındaki insanlar ile namus konusunda aynı görüşte olmadığını belirterek, kıyafetin namusu belirleyici etken olmadığından bahsetmiştir. Ancak kendi akrabalarında da bu kavramın yalnızca kadınlar ile bağdaştırıldığı dile getirilmiştir. Daha önceden belirtildiği üzere ataerkil toplumlarda kadınların namusu, ailenin namını, erkeğin şerefini temsil etmektedir. Dolayısıyla kadın topluma aykırı bir tavır takındığında etrafındaki erkekler, 'koruyucu' ve 'cezalandırıcı' olarak kendilerinde hak görmektedir. Kendisini ve ailesini feminist olarak tanımlayan Kadın 13 (bekar, 56) ise, erkek kardeşi ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

“kadına da bu anlamda namusu, işte evlenmeden önce babanın namusu, erkek kardeşin namusu, evlenince bu devir teslim edilerek kocanın namusu olarak şey yapıyor ... Ailemizde namusu, aşağı yukarı erkek kardeşimde, böyle benim gibi düşünüyor ama uygulamada şöyle bir şey de söyleyeyim. Şimdi ben diyelim, bir sevgilim olsun, alsam gelsem eve getirsem, erkek kardeşim de bundan rahatsızlık duyar. Ha şu anlamda, benim nasıl bir birisiyle ilişki kuracağımı bilir, hani ona saygı duyar, diyelim ki sevgilim olmasın demez ama şunu biliyorum ki bir erkek kardeşim kadar da rahat yaşayamam”.

Görüşmeci kadın, namusu öncelikle sahiplenme üzerinden açıklamıştır. Burada önemli olan husus kadının belirttiği üzere 'devir teslim' olayıdır. Erkekler, toplumda kendi ailelerindeki kadınların namusundan sorumlu olarak addedildiğinden dolayı bir kadın evlendiğinde, onun namusunun sorumlusu artık babası değil, evlendiği erkek olmaktadır. Görüşmeci, erkek kardeşinin de kendisiyle benzer görüşlerde olduğunu belirtmesine rağmen, verdiği sevgili örneğinde erkek kardeşi kadar rahat olamayacağını belirtmektedir. Kadınları sınırlandıran da tam olarak bu anlayıştır. Ataerkil toplumda birey olarak özgürleşmiş bir kadın bile namus konusunda bir bakıma baskıyı

hissedebilmektedir. Kadın 12 (evli, 36) ise kadın ve erkeğe karşı alınan farklı tutumlar bağlamında ataerkil ikiyüzlülüğü şu şekilde açıklamıştır:

“Toplumun namus kavramının bakış açısı benim için çok büyük bir saçmalık erkek yapınca her şey ona haktır ama kadın yapınca şöyledir deyip de kadınların canına kıymak ya da kadınların böyle bir şey ortaya çıkacak diye kendi canlarına kıymaları insani değil yani kesinlikle insani değil”.

Günümüzde hala birçok kadın, boşanmak istediklerinde, erkek arkadaşları tarafından kışkırıldığında, yemeğin altını unutup biraz fazla pişirdiğinde, eve geç geldiğinde ve türlü bahaneler ile erkekler tarafından öldürülmektedir. Türkiye’de son zamanlarda artan kadın cinayetleri göz önünde bulundurulduğunda aslında namus kavramının toplumda adeta bir bomba gibi durduğu görülebilmektedir. Mahkemelerde duyulan ‘namusumu kirletti’, ‘adımıza leke sürdü’ ifadeleri ile hala erkekler hakim in kendi inisiyatifine bağlı olarak cezalarında indirim alabilmektedir. Yani bir bakıma namus anlayışının önemli toplumsal sorunlara neden olduğu söylenebilir.

Nispeten toplum değerlerini savunan Kadın 6 (evli, 4) ise namusun her iki cinsiyet için de geçerli olduğunu şu şekilde açıklamıştır:

“Aslında şey olarak yok dini açıdan namus erkeğe de aynı kadına da aynı yani ikisi de vaktinde evinde olmalı, vaktinde çocuklarının başında olmalı ama toplumumuz erkeğe biraz daha fazla değer vermiş yani şey vermiş, erkeği biraz daha şımartmış”.

Ataerkilliğin ikiyüzlülüğünü, görüşmeci kadın erkeğin biraz daha şımartılmış olmasından bahsederek açıklamaya çalışmıştır. Erkek geç saate kadar gezebilir, istediğiyle birlikte olabilir ve hatta evlilik öncesi cinsel birliktelik yaşayarak 'erkekliğini' tatsın gibi ifadelerle özgür bırakılan erkek, söz konusu kadın olduğunda onu kısıtlamaktan ve ona namus üzerinden ahkâm kesmekten rahatsız olmamaktadır.

Ataerkil toplumlarda 'namus', diğer birçok mekanizma gibi ataerkilliğin sürdürülmesinde rol oynamaktadır. Ataerkilliğin sürdürülmesi, namus ve diğer mekanizmalar bağlamında tek taraflı kabul ve rızadan ziyade karşılıklı rızaya dayalı bir sisteme dayanmaktadır. Dolayısıyla aslında bu bağlamda, kadınların 'namusa' ilişkin görüşlerinin ataerkil sistem tarafından inşa edilen namus anlayışı ile ne denli örtüştüğü dikkat çekmektedir. Kadın 12 (evli, 36) ise, şu ifadeleri kullanarak aslında toplumun belirlediği namus kavramıyla uyuşmadığını ve bu kavramın bir saçmalık olduğunu belirtmiştir:

“Toplumun namus kavramının bakış açısı benim için çok büyük bir saçmalık erkek yapınca her şey ona haktır ama kadın yapınca şöyledir deyip de kadınların canına kıymak ya da kadınların böyle bir şey ortaya çıkacak diye kendi canlarına kıymaları insani değil yani kesinlikle insani değil”.

Burada Kadın 12 (evli, 36), net bir şekilde ataerkil sistem tarafından kabul edilen veya dayatılan namus kavramının, kadın ve erkek arasındaki ayrımcılık ve kadınların öldürülmesine neden olma gibi sebepleri öne sürerek, kendisinin bu görüşte olmadığını belirtmiştir.

Kadın 9 (bekar, 41) ise, ataerkil sistem tarafından dayatılan namus kavramını desteklemediğini belirterek, aynı zamanda kendisini de bir feminist olarak tanımlamasından yola çıkarak, etrafında, çevresinde küçük değişikliklere neden olduğu şu sözlerle dile getirmiştir:

“Yani çevremde geçmişte şeydi onlarda da hani geçmişte daha çok cinsellik üzerinden namus kavramı şekilleniyordu ama ben biraz daha hani yakın çevremde ve ailemde bu kavramı değişimine dönüşümüne neden oldum. Hani şu an onlar şey yapmıyor namus kadının cinselliği üzerinde tabii ki yine benim kadar açık değiller ama eskisi kadar katı da değiller. Çünkü ben feministim ve feminist hareket içerisinde yer aldım. Doğal olarak kendimdeki değişimim, çevremde başta annem, kız kardeşlerim, kuzenlerim, halam, babam, erkek kardeşim, erkek kardeşimin eşi bütün bunlara şey yaptım”

Bir yandan bu kavramın inşa edilmiş biçimini desteklemeyen kadınlar bulunurken, bir yandan da tam tersi toplumun inşa ettiği namus kavramı meşrulaştırılabilmektedir. Kadın 1 (bekar, 23), yetiştiği ortamın etkisini de belirterek, namus kavramına farklı bakmasına rağmen ‘namus’ dendiğinde aklına ilk olarak toplum tarafından resmedilen kavramın geldiğini şu şekilde belirtmiştir:

“Tabi ki bacak arasını (bu tanımın içine) koyarım onların düşüncesiyle. Ama kendi düşünceme gelecek olursak da namuslu yaşamak, ahlakla tanımlıyorum ben bunu ya, bence, benim için namuslu olmak denilen şey, toplumda şöyle tabir edildiği için, hani biriyle birlikte olmamak, namusa leke getirmemek, helalle yakınlaşmak, haramdan uzak durmak gibi tabirler benim de aklıma geliyor çünkü biz böyle hep, bize böyle aşılandı”.

Burada kadınların, ataerkil sistemin sürdürülmesinde ve meşrulaştırılmasında bir araç olarak kullanılan namusu, yetiştikleri koşullar, aile yapısı vs. yüzünden tam olarak toplum tarafından belirtilen bağlamda kullandıkları, hatta bu amaçta olmasalar bile akıllarına bunun geldiği belirtilebilmektedir.

SONUÇ

Namus, ataerkil toplumlarda kadınları bir kontrol aracı olarak işlev görmektedir. Araştırma boyunca açıklandığı üzere, namus, kadınları sadece kontrol etme aracı olarak değil, aynı zamanda herhangi bir olumsuz durumda kadının cezalandırılması yönünde bir araç olarak kullanılmaktadır.

Ankara'da yaptığımız görüşmeler doğrultusunda farklı sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların namusa ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. Yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere istinaden kadınların, yaş, eğitim düzeyi ve yetiştikleri ortama bağlı olarak namus ile ilgili görüşlerinin değişkenlik gösterdiği görülmüştür. Namusun, kadınlar tarafından algılanış biçimi, yetiştikleri bölgeye, eğitim düzeyine, yaşa, yaşadıkları bölgeye, akraba çevrelerine ve benzeri faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir.

Görüşmelerden de anlaşılacağı üzere kadınlar, yetiştikleri ortam ve zaman geçirdikleri coğrafi konumlardan 'namusa' ilişkin görüşleri bağlamında etkilenebilmektedir. Yapılan görüşmelerde, ayrıca, kadınların namusu cinsellik ile sınırlandırmadığı, hatta cinsellik ile bağdaştırmadığı görülmüştür. Bu bağlamda toplumda genel olarak kabul edilen namus tanımından farklı tanımlar alınmıştır.

Kadınların namusa bakış açısının, doğruluk, dürüstlük üzerinden olmasının yanı sıra cinsiyetsiz bir kavram olarak ele alınmıştır. Yani aslında görüşmeci kadınlar namusu erkek ve kadın bağlamında değerlendirmiştir.

Görüşmeciler kadınlar, bir yandan toplumda erkeğe verilen ayrıcalığı göz önünde bulundururken bir yandan da olması gerekenin aslında her iki cinsiyet için de geçerli olması gerektiğine dair vurgu yapmışlardır. Bu bağlamda toplumda genel olarak atfedilen ve bir bakıma bu görüşme kapsamındaki kadınlar tarafından tanımlanan namus tanımından ayrılmaktadır.

Kadınların, toplumun kontrol kodları ile kendilerinin kontrol edilmesine yönelik görüşleri değerlendirilmiştir. Kadınların, erkekler tarafından kontrol edilmeye ve korunmaya yönelik görüşleri değişkenlik göstermiştir.

Kadınlar her ne kadar namus söz konusu olduğunda belirli bağlamlarda kontrol edilme ve sahiplenilmeyi kabul etmelerine veya doğrudan böyle bir tavır veya tutumu reddetmelerine rağmen namusun, şiddeti meşrulaştırıcı bir etken olmadığını belirterek ataerkil toplum tarafından çizilen namus kavramından ayrılmıştır.

Dolayısıyla, farklı sosyo-ekonomik düzeylere sahip kadınların, gerek yetiştikleri ortam gerekse de deneyimleri nedeniyle namusa ilişkin görüşleri farklılık göstermiştir. Ancak namusun yalnızca cinsellik olarak ele alınmaması gerektiği ve erkeğin de kadın gibi namus bağlamında sorumlu davranışları olması gerektiği bakımından benzer görüşler elde edilmiştir.

Türkiye gibi namusa önem verilen ve namus cinayetlerinin hala söz konusu olduğu toplumlarda devlet kurumları, yasa yapıcılar, STK'lar vb. kuruluşlar erkeğin sesinden ziyade öncelikli olarak kadının sesini dinlemeli ve duymalıdır. Eğitim stratejileri ve ilkeleri, erkeği ve kadını bir birey olarak eğitmek üzerine kurulmalıdır. Herhangi bir şekilde bir kimsenin başka bir kimse tarafından korunmaya muhtaç olmadığı belirtilmelidir. Ama en başta her ne neden olursa

olsun bir kadının öldürülemeyeceği öğretilmelidir, aksi takdirde caydırıcı cezalar verilmelidir.

KAYNAKÇA

Abu-Odeh L. (2000). *Crimes of Honour and the Construction of Gender in Arab Societies*, Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik içinde. İstanbul: İletişim.

Altınay A. G. & Arat Y. (2007) *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, Erişim: 05.04.2019, http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/11/Ayşe-Gül-Altınay-Yeşim-Arat-turkiyede_kadına_yonelik_siddet_2007.pdf

Barutçu, A. (2015). *Bir Erkeklik Stratejisi: Özel Alanda Eril Suskunluk*. Fe Dergi Sayı 7, no. 1, 131-145.

Baxter J. (2005). *Positioning Gender in Discourse: A Feminist Methodology*. ABD: Blackwell Publishing Ltd.

Baxter, J. (2019). *Feminist Post-Structuralist Discourse Analysis – A New Theoretical and Methodological Approach*. Erişim: 14.02.2019, http://publications.aston.ac.uk/id/eprint/7367/1/Feminist_Post.pdf

Belfrage H., Strand S. & Ekman L. (2012). *Assessing Risk Of Patriarchal Violence With Honour As A Motive: Six Years’ Experience Using The PATRIARCHY, Checklist’* International Journal of Science and Management, Sayı 14(1), 20-29

Beyer, L. (1999). *The price of honor*. Time, Sayı: 55.

Bilgili, N & Vural, G . (2011). *Kadına Yönelik Şiddetin En Ağır Biçimi: Namus Cinayetleri*. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, Cilt 14, Sayı 1,

Boiger, M., Güngör, D., Karasawa, M., & Mesquita, B. (2014). *Defending honour, keeping face: Interpersonal affordances of anger and shame in Turkey and Japan*. Cognition and Emotion, Sayı 28, 1255–1269.

Bond, J. (2014). *Honour as Familial Value*, Honour Killing and Violence içinde, Londra: Palgrave Macmillan

Bourdieu P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*, Cambridge: Cambridge University Press.

Brown, R. P., Baughman, K., & Carvallo, M. (2017). *Culture, Masculine Honor, and Violence Toward Women*. Personality and Social Psychology Bulletin, SAGE Journal, DOI:10.1177/0146167217744195

Campbell, J.K (1964). *Honour, Family and Patronage: A Study of Institutions and Moral Values*. Honour, Family and Patronage içinde. Oxford: Oxford University Press

Cengiz, Tol & Küçükural, (2004). *Hegemonik erkekliğin peşinden*, Erişim: 28.06.2019, https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/51289009/Cengiz_K_Tol_U.U_Kucukural_O_2004_Heg.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWO WYYGZ2Y53UL3A&Expires=1557542843&Signature=Dc%2BV3tSbLSHMgB4bTQRsCkGzbPE%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DHegemonik_Erkekligin_Pesinden.pdf,

Cihangir, S. (2012). *Gender specific honor codes and cultural change*. *Group Processes & Intergroup Relations*, SAGE Journal, DOI: 10.1177/1368430212463453

Connell R.W. (2017). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*, Çev. Cem Soydemir. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Connell, R. W. (2019). *Erkeklikler*, Çev. Nagihan Konukcu, İstanbul: Phoenix Yayınevi.

Çelik G. (2007). *Öldüren Erkeklikler*, İstanbul. Nota Bene.

Çelik, G. (2016). *Erkekler (de) ağlar! Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeklik inşası ve şiddet döngüsü*, Fe Dergi 8, no. 2, 1-12

Demren, Ç. (2003). *Erkeklik, Ataerkillik ve İktidar İlişkileri. Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Gill, Aisha K., Strange C. & Roberts K. (2014). *Honour Killing and Violence*. Londra: Palgrave Macmillan

Göksel, H. (2012). *Michel Foucault'da İktidar Kurma Pratikleri: Türkiyede Kadın Bedenini, Namusu ve Şiddeti Yeniden Düşünmek*, Cogito, sayı 70-71

Günay-Erkol Ç. (2018). *İlet, zillet, erkeklik: Eleştirel Erkeklik Çalışmaları ve Türkiye'deki seyri*, Toplum ve Bilim dergisi, Sayı 145, İstanbul: İletişim Yayınları.

Harding, S. (1995). *Feminist Yöntem Diye Bir Şey Var mı?, Kadın Araştırmalarında Yöntem*, der. Çakır, S. ve Akgökçe, N., İstanbul: Sel Yayıncılık

Heymann, L. (2011). *The Law of Reputation and the Interest of Audince*, Boston College Review.

Hoyek D., Sidawi R. & Mrad A. (2014) *Lübnan'da kadın cinayetleri: Hakikat ve hukuk kıskacında 'namus suçları'* Çev. Ayten Sönmez, Canan Tanır, Merve Tabur, Sinem Şekercan, *Namus: Suçlar, Paradigmalar ve Kadına Yönelik Şiddet* kitabı içinde, İstanbul: Bgst Yayınları.

İlkkaracan P. (2003). *Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik*, İstanbul: İletişim yayınları

İsen, G. (2001). *Namus cinayetleri: Hukuki bir olgunun sosyal boyutu*. G.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi, 1, 129-142.

Kalav A. (2012). *Namus ve Toplumsal Cinsiyet*, Mediterranean Journal of Humanities içinde, Cilt II/2, 151-163.

Kandiyoti, D. (1988). *Bargaining with Patriarchy*, Sage journal, Erişim: 16.10.2018,
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/089124388002003004>

Kandiyoti D. (2000) *Gender and Citizenship in the Middle East*, Syracuse: Syracuse University Press

Kandiyoti D. (2007). *Cariyeler, Bacılar, Yurттаşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*, İstanbul: Metis Yayınları.

Kocaer, S. (2007). *Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Beddualar ve İnternet*. Milli Folklor, Sayı 19, Erişim: 25.08.2019
<http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=75&Sayfa=27>

Lawrence, J. (1970). *Social Theory and Practice*. Erişim: 13.11.2018,
<https://www.jstor.org/journal/socitheoprac>

Morris P. (1993). *Literature and Feminism*, Oxford: Blackwell

Osch V., Breugelmans, S. M., Zeelenberg, M., & Bölük, P. (2013). *A different kind of honor culture: Family honor and aggression in Turks*. Group Processes & Intergroup Relations, Sage Journal, DOI: 10.1177/1368430212467475

Osterman, L. L., & Brown, R. P. (2011). *Culture of Honor and Violence Against the Self*. Personality and Social Psychology Bulletin, SAGE Journal, DOI: 10.1177/0146167211418529

Özakın, D. (2016). *Başkaldıran Beden: Nezihe Meriç'in "Menekşeli Bilinç" Eserinde Sembol Ve Sorunsal Olarak Kadın Bedeni*. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 32, s. 442-455

Özdemir, F. (2019). *Ev Kadınlarına ve Ev Kadınlığına Sosyolojik bir Bakış*, Erişim: 05.01.2019 <http://www.belgeselab.com/evkadinlari/assets/articles/m01-tr-ev-kadinlari-figen-uzar.pdf>

Patrut, B., Özen, E., & Boz, H., (2018). *Applicable Knowledge for a Sustainable Future*. II. International Applied Social Sciences Congress (CIASOS), 19-21. Educart Publishing House.

Pervizat, L. (2006). *An Interdisciplinary and a Holistic Attempt to Understand the Honor Killings in Turkey.. a Comparative Perspective on Crimes of Honour*, 295-322. Campinas: UNICAMP

Pitt-Rivers, J. (1971). *Honour and Social Status*. Erişim: 16.03.209 http://home.iscte-iul.pt/~fgvs/Pitt-Rivers_Honour.pdf

Reddy, R. (2014). *Domestic Violence or Cultural Tradition? Approaches to 'Honour Killing' as Species and Subspecies in English Legal Practice*, Honour Killing and Violence içinde, Londra: Palgrave Macmillan

Sancar S. (2016) *Erkeklik: İmkansız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler* İstanbul: Metis Yayınları

Sen, P. (2014). *'Namus Suçları', anlam ve önemi*, Çev. Ayten Sönmez, Canan Tanır, Merve Tabur, Sinem Şekercan, *Namus: Suçlar, Paradigmalar ve Kadına Yönelik Şiddet* kitabı içinde, İstanbul: Bgst Yayınları.

Sever, A. & Yurdakul, G. (2001). *Culture of honor, culture of change: A feminist analysis of honor killings in Rural Turkey*. SAGE Journal, 964-998, doi:10.1177/10778010122182866

Sığın, A. (2018). *Connell'in "Erkeklikler" Teorisinde İşbirlikçi Erkek, Madun Erkek Ve Marjinal Erkek: Hegemonik Erkekliğin Kavramsal Hegemonyası*
Erişim: 25.12.2018,
https://www.researchgate.net/publication/330000534_CONNELL'IN_ERKEKLIK_LER_TEORISINDE_ISBIRLIKCI_ERKEK_MADUN_ERKEK_VE_MARJINAL_ERKEK_HEGEMONIK_ERKEKLIGIN_KAVRAMSAL_HEGEMONYASI_COMPLI_CIT_MASCULINITY_SUBORDINATED_MASCULINITY_AND_MARGINALIZED_MASCULINITY_

Spierenburg, P. (1998). *Men and Violence: Gender, Honor, and Rituals in Modern Europe and America*. The American Historical Review, 104, doi:10.2307/2650997

Tahincioğlu, Yıldız A. N. (2010). *Namus ve Namus Cinayetlerinin Cinsiyet Eşitsizlikleri Bağlamında Analizi*. İstanbul: Kültür ve İletişim.

TDK-Türk Dil Kurumu Sözlüğü (2019). Erişim: 05.10.2018
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cd6f70d0c3b62.81104696

Tezcan, M. (1999). *Ülkemizde aile içi töre ya da namus cinayetleri*. T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü içinde, 21-27, Ankara: T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.

Uğurlu, N. S. (2013) *Namus Kültürlerinde "Namus" ve "Namus adına Kadına Şiddet": Sosyal Psikolojik Açıklamalar* Türk Psikoloji Yazıları, 16 (32), 76-91,
Erişim: 13.11.2018
https://www.researchgate.net/profile/Nuray_Sakalli_Ugurlu/publication/2676359

[83 Honor and violence against women in the name of honor in honor cultures/links/5455f53d0cf2cf51647df9c0.pdf](https://www.amnesty.org/en/library/info/ASA33/018/1999)

Uluslararası Af Örgütü (1999). *Pakistan: Honor killings of girls and women*. Erişim: 10.11.2018, <http://www.amnesty.org/en/library/info/ASA33/018/1999>.

Vandello, J. A. & Cohen, D. (2003). *Male honor and female fidelity: Implicit cultural scripts that perpetuate domestic violence*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 997-1010.

Vandello, J. A., Cohen, D., Grandon, R. & Franiuk, R. (2009). *Stand by your man: Indirect prescriptions for honorable violence and feminine loyalty in Canada, Chile, and the United States*. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40, 81-104.

Yavuz, Ş. (2015). *Ataerkil egemen erkeklik değerlerinin üretiminde kadınların rolü: Trabzon örneği*. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri Cilt 7, Sayı 1* 117-130 Ankara: Ankara Üniversitesi KASAUM

Yıldız, M. C. (2008). *Türkiye’de töre baskısına bağlı intiharlar ve töre cinayetleri*. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(16), 209-231

Welchman L. & Sara H. (2014). *‘Namus. Doğrular ve Yanlışlar*, Çev. Ayten Sönmez, Canan Tanır, Merve Tabur, Sinem Şekercan, *Namus: Suçlar, Paradigmalar ve Kadına Yönelik Şiddet kitabı içinde*, İstanbul: Bgst yayınları,

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 19/09/2019

Tez Başlığı : KADIN BAKIŞINDAN NAMUSA ATFEDİLEN ANLAM VE SOSYAL KONTROL İNŞASI

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 68 sayfalık kısmına ilişkin, 19/09/2019 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

19/09/2019
Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Gizem YAZLI

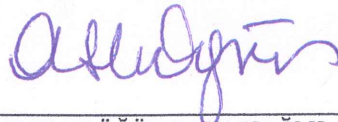
Öğrenci No: N15229251

Anabilim Dalı: SOSYOLOJİ

Programı: KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARI

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

DOÇ. DR. ASLIHAN ÖĞÜN BOYACIOĞLU

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Tarih: 05.07.2019 08:46
Sayı: 35853172-300-E.00000655775

0000655775

Sayı : 35853172-300
Konu : Gizem YAZLI (Etik Komisyon İzni)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 10.06.2019 tarihli ve 12908312-300/00000621200 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyoloji Anabilim Dalı Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Gizem YAZLI'nın Doç. Dr. Ashhan ÖĞÜN BOYACIOĞLU danışmanlığında hazırladığı "Kadın Bakış Açısıyla Namus ve Sosyal Kontrol" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 25 Haziran 2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-izmalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden 006902-600-4014-8067-37030016497 kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta:yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Sevda TOPA1

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Gizem Yazlı
Doğum Yeri ve Tarihi : Dört Yol - 01.02.1994

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi İngilizce Mütercim
Tercümanlık ve Anadolu Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler
Yüksek Lisans : Hacettepe Üniversitesi Kadın ve
Öğrenimi Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce ve Almanca
Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar : Türkiye Büyük Millet Meclisi (çevirmen)
ve Türk Radyo Kurumu (çevirmen)
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar : Erenoğlu Danışmanlık ve Transcom
Tercüme Hizmetleri

İletişim

E-Posta Adresi : gizemyazli1994@gmail.com

Tarih : 10.09.2019